

Vesko Gagović

Ana Đukanović-Miljkovac

LIKOVNA KULTURA

za drugi razred osnovne škole
PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
PODGORICA, 2025.

mr Vesko Gagović
dr Ana Đukanović-Miljkovac

LIKOVNA KULTURA
za drugi razred osnovne škole
PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE

Za izdavača: mr Aleksandra Hajduković, direktorica

Glavni urednik: mr Radule Novović

Odgovorni urednik: Lazo Leković

Urednica: Maja Malbaški

Recenzenti: mr Ana Matić
mr Marija Kapisoda
Sonja Đuranović
Nađa Luteršek
Ana Čalov-Prelević

Lektura: Dragan Batrićević

Korektura: Jasmina Radunović

Grafičko oblikovanje: Momčilo Ćoršović
Marijana Simonović

Tehnička urednica: Dajana Vukčević

CIP – Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-86-303-2497-0
COBISS.CG-ID 32927492

Nacionalni savjet za obrazovanje, Rješenjem br. 08/2-119/25-484/5 od
28. 1. 2025. godine, odobrio je ovaj priručnik za upotrebu u osnovnoj školi.

Copyright © Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica, 2025.

SADRŽAJ

UVOD	4
I. KARAKTERISTIKE LIKOVNOG IZRAŽAVANJA	5
Faze u razvoju likovnog izražavanja djece u drugom razredu	5
Teme i motivi u nastavi likovne kulture	7
Likovno daroviti učenici	9
Učenici s posebnim obrazovnim potrebama	10
II. VREDNOVANJE LIKOVNIH RADOVA UČENIKA	13
Obrazovno-vaspitni ishodi	14
Minimalni standardi znanja	15
Likovna područja i likovne tehnike	15
Likovno vrednovanje umjetničkih radova	17
Posjeta galerijama i muzejima	17
Likovna radionica	19
Udžbenik likovne kulture za drugi razred	20
III. SCENARIJI ZA ČASOVE	21
1. Tvrdi i tečni crtački materijali	21
2. Crtanje slobodnom rukom i pomoćnim sredstvom	22
3. Unutrašnji prostor	23
4. Zatvorene i otvorene linije	24
5. Savitljivi vajarski materijali	26
6. Linijski ispunjene i neispunjene površine	27
7. Tvrdi slikarski materijali	28
8. Tečni slikarski materijali	30
9. Lijepljenje bojenih površina	31
10. Štampanje pečatima	33
11. Čiste boje	34
12. Otiskivanje	35
13. Trodimenzionalni oblici	37
14. Miješane boje	38
15. Meki vajarski materijali	40
16. Pun i šupalj oblik	41
17. Miješanje boja	42
18. Spoljašnji prostor	43
LITERATURA	48

UVOD

Drage kolegkinice i kolege¹,

Ovaj priručnik namijenjen je vama, nastavnicama/nastavnicima² koji izvodite nastavu likovne kulture u drugom razredu osnovne škole. Nadamo se da ćete u ovom priručniku pronaći odgovore na različita pitanja s kojima se susriječete u svakodnevnom radu u učionici. Osim toga, poslužiće vam kao dobar vodič i podsjetnik kako da ostvarite ishode definisane nastavnim programom za predmet Likovna kultura za drugi razred. S psihološkog stanovišta, priručnik vam nudi razvojne karakteristike sedmogodišnjaka i faze u razvoju likovnog izražavanja učenika u drugom razredu. Takođe, u priručniku ćete pronaći vremensku artikulaciju nastavnih časova, njihovo trajanje i tok, motive i teme, vrednovanje dječijih likovnih radova, ishode likovnog vaspitanja, kao i dio posvećen muzejskoj pedagogiji. preporuke za rad s darovitim učenicima i s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama. Obrade ishoda i zadataka, nalaze se u priručniku. U skladu s uzrastom djece, aktivnosti su prilagođene njihovom iskustvu, predznanju i načinu na koji stiču znanja: na konkretnim predmetima i oblicima (prema kojima imaju izgrađen emotivan odnos i stav) iz svakodnevnog života, putem različitih vizuelnih prikaza, ilustracija, fotografija, simbola itd. Djeca u ovom uzrastu najbolje usvajaju znanja i razumiju putem ličnog iskustva i vizuelnih predstava.

U priručniku su predložene razrade časova koje mogu biti osnova za kreativan rad svakog nastavnika. Priručnik nudi nastavniku jednu vrstu uputstva i tumačenja procesa nastave likovne kulture, organizacije časa i primjene udžbenika. Priručnik nudi aktivnosti učenika, aktivnosti nastavnika, ishode, korelacije, pojmove, likovna sredstva, aktivnosti za interaktivna pitanja i zadatke. Zadaci iz udžbenika proširuju se, te su aktivnosti prilagođene njihovom iskustvu, predznanju i načinu na koji djeca ovog uzrasta stiču znanja. Za uspješan rad potrebno je praćenje stručne literature iz oblasti likovne pedagogije i likovne umjetnosti. Likovna kultura je važna za formiranje i bogaćenje izražajnih likovnih sposobnosti djece u ovom uzrastu.

U priručniku ćete naći i linkove koji su u vezi sa zadatom temom, a koji vas vode do ideja koje mogu značajno unaprijediti nastavu.

Nadamo se da ćete nas kontaktirati ukoliko imate bilo kakvih nedoumica, sugestija, ali i uspješnih radova učenika koje možete slati na naše mejlove:

veskog@t-com.me

miljkovacana@gmail.com

Želimo vam podsticajan i uspješan rad s učenicima.

Autori

¹ Primijetićete da je tekst ovog priručnika većinom napisan u jednom rodu. Namjera nam je bila da postignemo jednostavnost, preciznost i jasnoću. Podrazumijeva se, dakle, da se sve napisano odnosi na oba roda.

² U daljem tekstu: nastavnik, učenik...

I. KARAKTERISTIKE LIKOVNOG IZRAŽAVANJA

Priznavanje i podsticanje individualnih razlika među učenicima u likovnom vaspitanju važan je segment kvalitetnog pedagoškog rada. Likovni razvoj je individualan. Neki se radije izražavaju u prostoru, oblikuju trodimenzionalne oblike, neki precizno crtaju s mnogo detalja. U likovnom izražavanju učenici drugog razreda osnovne škole crtaju ono što o predmetu znaju, a ne ono što vide. Učenici prikazuju kao veće ono što im se čini važnijim, što više vole i čemu se više raduju. Različiti formati mogu biti prikladni za likovni rad. Motivi mogu biti raznovrsni i s puno detalja. Motorika se razvija i uvode se neke nove tehnike, npr. tuš i pero, špahtle za vajanje. Povećava se sposobnost pamćenja, sposobnost preciznog i usmjerenog zapažanja i motoričke sposobnosti, što se odražava i na likovno izražavanje.

FAZE U RAZVOJU LIKOVNOG IZRAŽAVANJA DJECE U DRUGOM RAZREDU

Prelazak u drugi i treći razred otprilike se podudara s prelazom iz perioda likovnog izražavanja složenim simbolima u period intelektualnog realizma. Taj period zovemo i *zlatno doba djetetovog likovnog stvaranja*. Veća intelektualna sposobnost i veća tehnička spretnost u tom periodu, veće interesovanje za svijet oko sebe omogućava im realniji prikaz figura i predmeta. Kod prikazivanja čovjeka javlja se *profil*, javlja se nagovještaj događaja i sve veća objektivnost. Kod prikazivanja npr. kuće, čovjeka, različitih objekata u ovoj fazi javljaju se češće individualna rješenja.

Kompozicije likovnih radova u ovom uzrastu su *vertikalne* i *horizontalne*, rijetko *kose*, ulicu crtaju od donje do gornje ivice papira.

Perspektiva je u likovnim radovima u ovom uzrastu najčešće vertikalna, obrnuta i poliperspektiva.

Vertikalnu perspektivu postižu kada nižu oblike jedan iznad drugog. *Obrnutu perspektivu* – kada bližu ivicu stola crtaju uže od ivice koja je udaljenija. *Poliperspektiva* se javlja kada oblike u prostoru crtaju iz različitih uglova, odozgo, sa strane, frontalno ili odozdo.

Transparentnost – Likovne radove učenika u ovom uzrastu karakteriše *transparentnost* ili *prozirnost*, oblici i predmeti istovremeno su prikazani spolja i iznutra. Kad učenici crtaju automobil, crtaju spoljašnji izgled vrata, krov, točkove, farove i dr., ali crtaju i vozača, noge, ruke, sjedišta, volan i sl.

Dinamika (pokret) javlja se u likovnim radovima učenika u ovom uzrastu. Kad prikazuju

neku akciju, neku radnju, istovremeno crtaju više faza kretanja. Kad žele prikazati fudbalsku utakmicu, crtaju više lopti između dvije figure i više od dvije noge da bi dočarali kretanje lopte i pokret fudbalera.

Izvrtnje oblika je likovno rješenje koje učenici koriste tako što u toku rada okreću list naopake, npr. kada crtaju ljude za stolom. Ljudi za stolom nacrtani su u istom položaju kao da sjede naspram učenika koji ih crta, zato i okreću list dok crtaju.

U ovom periodu učenici istovremeno crtaju predmet sprijeda, pozadi i bočno. Kad crtaju portret, nacrtaju oči sprijeda, a nos i uši sa strane. U ovom periodu učenici više upotrebljavaju raznovrsne linije; ispunjavaju oblike linijama, tj. javlja se tekstura; koriste različite oblike i teksture; označavaju predmet, tj. njegovu površinu.

Učenici se interesuju za boje i koriste različite vrste boja. Prilikom slikanja izražavaju se pomoću obrisne linije, a ne oslikavajući površine. Boje biraju prema svom ukusu i raspoloženju. U drugom razredu čiste boje polako mijenjaju miješanim bojama, pa koriste svijetle i tamne nijanse boja. Slikaju površinski, ekspresivno, tonski bogato i koloristično. Variraju kompozicije, izražavaju plastičnost i uočavaju valerske odnose. U vajarstvu donekle zaostaju u odnosu na crtanje i slikanje. Uočavaju se razlike u likovnom izrazu među djecom i u tome da neki učenici koriste tanke valjčice za reljef, druga postavljaju uspravnu figuru u prostoru. U ovom periodu učenici su podložni različitim spoljnim likovnim uticajima, koji nužno nijesu dobri. Počinju da precrtavaju, koriste poznata šablonska rješenja za crtanje raznih oblika, pojava i predmeta; lenjir i gumicu ne koriste na pravi način, često prepravljaju linije i potcrtavaju. Radi se o postupcima, tehnikama i materijalima koji se inače ponekad koriste u likovnom i vizuelnom izražavanju. Ako se često primjenjuju i na pogrešan način, mogu loše da utiču na kreativnost i pravilan likovni razvoj. U ovom periodu učenici su takođe podložni uticaju odraslih iz njihovog okruženja koji pokušavaju da im nametnu svoje likovno iskustvo. Nije rijetka pojava da im crtaju i slikaju likovni rad. Stoga nastavnik ukazuje učenicima kako i kada mogu upotrijebiti navedene postupke i tehnike u likovnom radu i na koji način roditelji mogu da učestvuju u likovnom radu svoje djece i tako im pomognu u likovnom razvoju.

TEME I MOTIVI U NASTAVI LIKOVNE KULTURE

Teme i motivi koji su prikladni za likovni rad u drugom i trećem razredu prvog ciklusa osnovne škole su jedinstveni, prilagođavaju se i tretiraju na različite načine u skladu s uzrastom, predviđenim ishodima i likovnim zadacima. Izabrani motiv u likovnom vaspitanju faktor je kojim učenike pripremamo da se bave određenim likovnim problemom. Motivi mogu biti dio zadatah tema. Teme su povod za stvaranje likovnog rada u kojem se ostvaruju ishodi likovnog vaspitanja. Svaku temu možemo prilagoditi odgovarajućim ishodima. Motivi koje najčešće koristimo u ovom uzrastu jesu: ljudske figure – mogu biti cijele ili dio sprijeda, sa strane – jedna figura ili više figura zajedno; portret ili autoportret; životinje; mrtva priroda – predmeti iz nežive prirode; pejzaž – spoljašnji prostor, tj. grad, primorski predio; unutrašnji prostor, tj. enterijer – životni prostor; zanimanja i prizori iz svakodnevnog života; fantazijski motivi – maštoviti; dekorativni i apstraktni motivi itd.

U udžbeniku za drugi razred osnovne škole u različitim aktivnostima imamo zadatke s elementima mrtve prirode, pejzaža, apstraktnih dekorativnih motiva i dr. Motiv mrtve prirode može se tretirati na različite načine u zavisnosti od razreda i ishoda koji je predviđen predmetnim planom i programom. Mrtva priroda je motiv ne samo za prvi, drugi i treći razred, već za sve uzraste.

Tvrđi i tečni crtački materijali

Učenici se upoznaju sa crtačkim materijalima, s načinom crtanja, vrstom linija, intenzitetom i ostalim karakteristikama. Učenici crtaju, ispunjavaju linijama površine na radnom listu. Motiv nije određen.

Crtaње slobodnom rukom i pomoću lenjira

Učenici crtaju oblike i predmete po svom izboru. Učenici najčešće biraju oblike i predmete iz svoje okoline, i to one koje najviše vole da crtaju. Portret ili figura (majka ili otac), kuća, životinja (kućni ljubimac) i sl.

U dijelu **unutrašnji prostor** učenici crtaju predmete i stvari iz dječije sobe, najčešće one koje najviše vole.

Zatvorene i otvorene linije – učenici posmatraju balon, češalj, štap i loptu (elementi mrtve prirode) i crtaju. Ovo je primjer crtanja po modelu.

Savitljivi vajarški materijali – učenici crtaju oblik prema svom izboru, a zatim ga prave od nekog savitljivog materijala.

Linijski ispunjene i neispunjene površine – učenici crtaju unutrašnji prostor sobe, a motiv je enterijer.

Tvrđi slikarski materijali – učenici slikaju kolaž-papirom igru „školica“, s dekorativnim mo-

tivom.

Tečni slikarski materijali – učenici slikaju, istražuju slikarske tehnike – vodene boje i tempera, a motiv je po sopstvenom izboru. Učenici najčešće slikaju prirodu (pejzaž ili mrtvu prirodu), dekorativne i apstraktne motive.

Lijepljenje bojenih površina različitim materijalima – učenici lijepe novinski papir i prave sliku; najčešći su fantazijski, maštoviti motivi.

Štampanje pečatima – učenici pečatima od zgužvanog papira ispunjavaju površine; motiv je priroda, planinski pejzaž.

Čiste boje – učenici čistim bojama ispunjavaju oblike iz prirode: lubenicu, bananu i morske talase. Motiv ima elemente mrtve prirode i pejzaža.

Otiskivanje – otiscima različitih boja, učenici ispunjavaju i ukrašavaju zimsku kapu, a motiv je dekorativan.

Trodimenzionalni oblici – učenici sa lista za rezanje režu trodimenzionalne oblike i lijepe ih na radni list. Ponuđeni oblici na listu za rezanje mogu biti dio mrtve prirode, pejzaža, enterijera i dekorativnog motiva.

Miješane boje – učenici miješanim bojama ispunjavaju površine na radnom listu. Površine imaju formu lista iz prirode (opalo lišće), u čemu prepoznamo motiv jesenjeg pejzaža.

Meki vajarski materijali – učenici prepoznaju radove od gline i plastelina i samostalno oblikuju svoj rad od gline i plastelina po izboru. Najčešće vaju ono što vole i prema tome imaju izražene emocije; motivi su portreti (otac, majka, brat), figure životinja (pas, mačka i dr.), priroda (drvo, cvijet i dr.), mrtva priroda (razno voće i povrće, predmeti itd.).

Šupalj i pun oblik – učenici crtaju šupalj i pun oblik po svom izboru. Motiv je mrtva priroda, oblici iz okruženja i svakodnevnog života (voće, povrće, predmeti i sl.).

Miješanje boja na paleti i na slikarskoj podlozi – učenici ispunjavaju površine bojama miješanim na paleti, a motiv je apstraktan i dekorativan.

Spoljašnji prostor – bojcama ili kolaž-papirom učenici dopunjavaju spoljašnji prostor; motiv je pejzaž. Preporučujemo da biraju raznovrsne motive, da učenicima budu emotivno bliski, poznati, iz njihovog okruženja i svakodnevnog života, a da im ponude dovoljno mogućnosti za likovni razvoj u skladu s likovnim problemom i likovnim zadatkom, likovnim materijalima i sredstvima.

LIKOVNO DAROVITI UČENICI

Brojni stručnjaci definisali su pojam darovitosti. Većina definicija imenuje darovitost kao skup osobina koje omogućavaju pojedincu da dosljedno postiže natprosječne rezultate u jednoj ili više aktivnosti. Često se javlja već u ranom djetinjstvu i najčešće je povezana s natprosječnom inteligencijom i s kreativnošću. Darovitost učenika je potrebno uočiti i njegovati da bi se ona stalno razvijala.

Likovno daroviti učenici rado crtaju i slikaju ili oblikuju, obično brže napreduju i u rad unose više strasti i istraživačkih rješenja. Daroviti učenici rijetko ponavljaju ista likovna rješenja. Takvi učenici mogu biti izrazito likovno nadareni, ali, isto tako mogu biti i šire nadareni, tako da uz likovnu osjetljivost posjeduju i druge sposobnosti. Isto tako, na području likovnog izražavanja daroviti učenici mogu biti usmjereni na jedno područje, na crtanje, na slikanje, i na vajanje. Ti učenici, najradije se izražavaju na tom području i neumorni su u svom stvaralačkom radu. Rad sa takvim učenicima obično počinje njihovom identifikacijom. Ona se vrši prema opštim kriterijumima radi utvrđivanja opšte darovitosti, ali i specijalnim instrumentima kojima se mjeri stepen darovitosti za likovna područja.

Poslije identifikacije razrađuje se program dugoročnog djelovanja za razvoj darovitih, a sam program mora biti individualizovan, jer svaka posebnost traži i poseban program razvoja. Opšta pravila podsticanja darovitosti i kreativnosti, koja inače treba primjenjivati sa svim učenicima; obuhvataju postavku problema, traženje neobičnih rješenja, slobodu ka iskazivanju različitih ideja itd. Razlike među takvim učenicima vidljive su na području likovnih aktivnosti. Na primjer, neki učenici u likovnom radu ispoljavaju spontanost i brzinu; drugi vole maštovite teme; treći ispoljavaju likovnost u konstruktivnom i dekorativnom radu (usmjereni na arhitekturu i primijenjenu umjetnost), neki duže razmišljaju prije nego počnu da se likovno izražavaju. Ima učenika koji rado precrtavaju likovna djela, ali, pri tome uvijek unose u rješenje nešto posebno i svoje. Potrebno je razraditi postupak vođenja evidencije o darovitim učenicima. Ona se vrši na posebnom evidencionom kartonu, gdje se unose utisci nastavnika. Nakon toga slijedi rad s učenikom, stalno prilagođavanje likovnih aktivnosti i izbor odgovarajućeg pedagoškog djelovanja.

Darovitim učenicima treba pružiti priliku da pohađaju male likovne škole, likovne kolonije, učestvuju na izložbama dječijih likovnih radova, i slično.

UČENICI S POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA

Učenici s posebnim obrazovnim potrebama obično su manje emocionalno i socijalno zreli u odnosu na svoje vršnjake. Imperativ je da se učenicima s razvojnim teškoćama posveti veća pažnja, naravno bez nametljivosti da se ne bi remetila homeostaza u odjeljenju. Inovativni program metodike likovne kulture zasniva se na inkluzivnom vaspitno-obrazovnom procesu. Humanim pristupom pomaže se učeniku sa smetnjama u razvoju da crtežom i slikom izrazi svoja osjećanja i da razvija likovno kreativne sposobnosti. Takođe, svakom učeniku u procesu likovnog vaspitanja treba omogućiti da u okviru svojih bio-psiho-socijalnih potencijala ostvari i izrazi svoju jedinstvenost. Opšte pravilo u procesu likovnog vaspitanja je da svakom učeniku treba obezbjediti optimalne uslove za individualan likovni izraz u skladu s njegovim interesovanjima, mogućnostima i potrebama. U odnosu na to prilagoditi uslove, radni materijal i aktivnosti u likovnom procesu.

Važno je da:

- nastavnik pripremi individualizovani nastavni i radni materijal;
- nastavnik u učionici odredi mjesto sa kojeg učenik s posebnim obrazovnim potrebama može da ima najbolji pregled radnoga prostora, čime se poboljšava usredsređenost i efikasnost, ukoliko se radi o smetnji kod koje je važan takav ambijent;
- nastavnik učenika s posebnim obrazovnim potrebama rasporedi da sjedi za stolom sa učenicima koji su tolerantni, altruistični i sl.;
- prostor za rad bude dobro osvjetljen bez dodatnih stimulusa koji remete pažnju;
- učenik na školskoj klupi drži samo ono što je potrebno za konkretnu aktivnost.;
- nastavnik sve plakate, panoje, dječje radove izlaže u zadnjim djelovima učionice;
- nastavnik prilikom likovnih aktivnosti što češće pohvaljuje rad učenika i nenametljivo podstiče druge učenike da sarađuju sa njim;
- nastavnik prilikom likovnih aktivnosti priđe učeniku s posebnim obrazovnim potrebama i daje mu kratka jasna uputstva, takođe zamoli ga da mu ponovi postavljeni zadatak;
- ukoliko učenik nije shvatio zadatak, nastavnik se glasno obrati i ostalim učenicima i ponovi postavljeni zadatak;
- nastavnik priđe učeniku s posebnim obrazovnim potrebama i da mu da dodatne informacije, podstakne učenika kako bi ostvario uspješno likovno rješenje;
- nastavnik u komunikaciji koristi slike, zvukove, boje, ukuse, mirise, različite oblike, teksture... kako bi učenik uspostavio asocijacije, upotrijebio govor i jezik, glumu, pokret, emo-

cije i sl.;

- nastavnik često pokazuje umjetnička djela, prije svega trodimenzionalne skulpture sa biljnim i životinjskim temama, traži da učenik navede šta vidi na umjetničkom djelu;
- nastavnik koristi što više vizuelnih sredstava (grafički prikaz/slike, predmeti, modeli);
- nastavnik učeniku omogući dodatno vrijeme za učenje;
- nastavnik poveže likovne aktivnosti sa oblastima društvenih i prirodnih nauka radi postizanja međupredmetne korelacije;

ukoliko je to moguće i u zavisnosti od tipa smetnje, nastavnik podstiče učenika da učestvuje u analizi i vrednovanju kako svog tako i radova drugih učenika;

- nastavnik redovno izvještava roditelje i pedagoško-psihološku službu o ponašanju i napredovanju učenika s posebnim obrazovnim potrebama.

Preporuke u primjeni kreativnih likovnih aktivnosti, kao što su crtanje, slikanje, modelovanje i otiskivanje u radu sa učenicima s posebnim obrazovnim potrebama

Aktivnosti u procesu likovnog vaspitanja treba usmjeriti ka konkretnoj primjeni u životu.

Važno je da:

- nastavnik dopusti učenicima s posebnim obrazovnim potrebama da biraju materijale i tehnike za crtanje, slikanje, vajanje u skladu sa raspoloženjem, potrebama, mogućnostima, željama;
- se u toku aktivnosti crtanja olakša učenicima tako što će koristiti deblje trouglaste olovke, meke olovke, deblje flomastere ili drvene bojice intenzivne boje;
- se u određenim situacijama crtanje olovkom može zamijeniti i crtanjem na računaru; u vježbama crtanja mogu koristiti različiti šabloni i okviri prirodnih i geometrijskih oblika koje učenici ispunjavaju linijama i bojama;
- tokom vježbi crtanja učenici s posebnim obrazovnim potrebama crtežom i linijama iskazuju svoja osjećanja i raspoloženja, npr. radost, ljutnju i sl.;
- učenici koriste materijale i tehnike za slikanje kao što su masne bojice, krede u boji, pastelne bojice, papir u boji i drvene bojice, a mogu da koriste i tempere i vodene boje, u skladu s raspoloženjem, potrebama, mogućnostima i željama;
- učenici tokom slikanja za bojenje koriste slikovnice, sličice, ilustracije bez detalja i teksta;
- tokom slikanja učenici prepoznaju i razlikuju boje, koriste predmete i oblike u boji, kroz igru, npr. *Čovječe ne ljuti se*;
- učenici slikaju pomoću različitih bojenih površina, cjepkanjem i lijepljenjem različitog materijala (koriste slikarsku tehniku – kolaž-papir) koji mogu biti prikladni i prilagođeni;

ni učenicima s posebnim obrazovnim potrebama u kreativnim slikarskim aktivnostima i stvaranju interesantnih i nepredvidivih likovnih radova;

- učenici tokom grafičkih aktivnosti – pravljenja šablona i pečata za otiskivanje površina, mogu primijeniti i postupak gužvanja papira (npr. lista iz sveske ili novinskog papira), od kojeg prave grudvice, tj. šablone predviđene za otiskivanje.;
- tokom grafičkih aktivnosti učenici izrađuju pečate od raznih prirodnih proizvoda: krompir, mrkva i sl. (otiske mogu praviti i pomoću predmeta iz svakodnevne upotrebe: viljuška, ključ, gumica...);
- tokom vajarskih aktivnosti učenici koriste plastelin kao meki vajarski materijal koji im omogućava da valjanjem, dodavanjem i oduzimanjem izrađuju razno voće i povrće;
- tokom vajarskih aktivnosti učenici oblikuju razna slova (ove vježbe mogu izvoditi u različitim mekim vajarskim materijalima kao što su glina, plastelin, tijesto);
- se s vremena na vrijeme vajarske aktivnosti realizuju na otvorenom, u prirodi; da u likovnom procesu pravljenja i stvaranja novih likovnih rješenja učenici koriste razne prirodne materijale, koje zateknu na terenu, kao što su, kamenčići, grančice, lišće, šišarke i dr.;
- učenici s posebnim obrazovnim potrebama ostvaruje dobru komunikaciju i učestvuju u igri pomoću vizuelnih predstava, fotografije, slika, simbola, boja, ilustracija i dr.;
- nastavnik podstiče vizuelnu komunikaciju, koja je bitna za učenike s posebnim obrazovnim potrebama (osim za djecu sa smetnjama vida), jer oni lakše uče i pamte informacije koje su vizuelno prikazane (npr. fotografiju, ilustruju aktivnosti koje se dešavaju u školi).

Ovakav pristup nastavnika omogućiće da učenik s posebnim obrazovnim potrebama prihvati sopstvenu različitost i da se slobodno razvija i izražava u procesu likovnog vaspitanja.

II. VREDNOVANJE LIKOVNIH RADOVA UČENIKA

Likovno-didaktička teorija razlikuje formativno i sumativno vrednovanje.

Formativno (procesno) vrednovanje u likovnom vaspitanju uključeno je u sam proces praktičnog likovno-stvaralačkog dječijeg rada. Namijenjeno je utvrđivanju stanja, otklanjanju problema, podsticanju na dalji rad, usmjeravanju i vođenju djeteta.

Sumativno (fazno) vrednovanje, u procesu likovnog vaspitanja i na kraju didaktičke jedinice, javlja se kao posebna faza koja se odnosi na završene likovne radove.

Kad govorimo o vrednovanju u likovnom vaspitanju, mislimo na završnu fazu likovno-stvaralačkog procesa, na fazno ili sumativno vrednovanje.

Likovne radove učenika vrednujemo na osnovu likovne problematike i likovnih zadataka usklađenih s ishodom predmetnog programa za likovnu kulturu. U fazi vrednovanja najčešće se upotrebljava frontalni oblik rada.

Likovne radove učenika vrednujemo na osnovu kriterijuma koje nastavnik može pripremiti za pojedinu didaktičku jedinicu u procesu likovnog vaspitanja. Osnovna šema kriterijuma obuhvata:

- kriterijum koji proističe neposredno iz likovnog problema – dio je likovnog zadatka i središnji cilj pojedine likovno-stvaralačke cjeline, a obuhvata likovno područje i postavljeni likovni zadatak;
- kriterijum koji polazi od likovnog zadatka, obuhvata aspekte likovnog fenomena i više je usmjeren na oblikovanu stranu likovnog rada;
- kriterijum koji proizilazi iz faktora likovne kreativnosti i terminološki je blizak stepenu razvoja djeteta;
- kriterijum koji polazi od poznavanja i stvaralačke upotrebe likovne tehnike (kriterijum koji više naglašava estetski aspekt likovnog rada).

Tokom vrednovanja likovnih radova učenika, nastavnik treba da omogući učenicima da učestvuju u vrednovanju likovnih radova (završenih ili nezavršenih) tako što će radovi biti izloženi da ih svi učenici vide, komentarišu i vrednuju. Kriterijume likovnog vrednovanja treba koncipirati sveobuhvatnije, tako da obuhvate bitne slojeve likovnog rada i da budu terminološki bliski učenicima. Ova faza nastave može učenicima biti zanimljiva i prijatna.

Nastavnik prilikom vrednovanja vodi računa o tome koliko je dječiji rad originalan – koliko se razlikuje od drugih dječijih likovnih radova, i to u prikazivanju motiva, u kompoziciji, u bojama. Nastavnik prilikom vrednovanja učeničkih likovnih radova ističe one koje karakteriše kreativnost i dječija mašta. Dobar dječiji likovni rad može biti precizan i čist, ali isto tako

može biti dobar ili čak više vrijedan likovni rad koji je izrazito haotičan. Na dobrim likovnim radovima može se uočiti težnja učenika za eksperimentisanjem u primjeni likovnih tehnika i likovnih sredstava. Prilikom vrednovanja likovnih radova nastavnik treba da ukaže i istakne negativne načine rada, koji ne mogu doprinijeti tome da rad bude originalan i kreativan, a to su: precrtavanje, šablonsko crtanje i kopiranje, kičasti ukrasi i detalji, uticaj roditelja i drugih i sl. Kroz taj proces učenici uče na primjerima drugih radova učenika, odnose se kritički i uče se samokritičnosti. Uloga je nastavnika da ih podstiče u tome i da stvara atmosferu dijaloga i kritičkog mišljenja među učenicima.

<https://www.youtube.com/watch?v=MWyR3EtCTIU&t=966s>

OBRAZOVNO-VASPITNI ISHODI

Šta učenici treba da rade da bi dostigli postavljeni ishod, određuju likovni zadaci. Nastavnik planira kako da djeca razumiju i dožive likovne pojmove i da ih upotrijebe u svom likovnom izrazu. Treba predvidjeti i mogućnost da se ishodi ne ostvare. Iako su vaspitno-obrazovni ishodi za ovaj razvojni stepen učenika jedinstveni, nastavnik mora uvažavati individualne specifičnosti učenika pri izboru metoda i oblika rada i tehnika za realizaciju izabranog likovnog zadatka. Jasno definisani i predstavljeni ishodi i kriterijumi za evaluaciju ciljeva dodatno će motivisati učenika.

Crtanje

Učenik će biti u stanju da razlikuje i imenuje zatvorene i otvorene linije i linije povučene slobodnom rukom i pomoćnim sredstvima (okvirno 6 časova). Učenik će biti u stanju da razlikuje prazne površine i površine ispunjene linijama (okvirno 6 časova). Učenik će biti u stanju da opiše tvrde i tečne crtačke materijale (okvirno 4 časa).

Slikanje

Učenik će biti u stanju da opiše osnovne slikarske materijale i sredstva (okvirno 8 časova). Učenik će biti u stanju da opiše postupak miješanja boja (okvirno 8 časova).

Vajanje

Učenik će biti u stanju da razlikuje vajarske materijale i opisuje nastanak vajarskog djela (okvirno 8 časova).

Prostorno oblikovanje

Učenik će biti u stanju da opiše spoljašnji i unutrašnji prostor (okvirno 6 časova).

Grafika

Učenik će biti u stanju da opiše otiskivanje šablona na površinu (okvirno 8 časova).

MINIMALNI STANDARDI ZNANJA

Učenci tokom likovnog vaspitanja dopunjavaju i proširuju iskustva likovnog izražavanja koja im omogućavaju bogatije predstave i saznanja.

U okviru **crtanja** učenici razlikuju pojmove: linija, različitost linija (prava linija, nacrtana lenjirom, slobodna linija, zatvorena, otvorena, površina ispunjena linijama, neispunjena površina), tvrdi i tečni crtački materijali, svijetle i tamne površine za nizanje linija.

U okviru **slikanja** učenici prepoznaju čistu i miješanu boju, postepeno miješanje boja, razlikuju pojmove tvrdi slikarski materijali, tečni slikarski materijali, slikarski pribor.

U oblasti **vajanja** učenici znaju da objasne pojmove trodimenzionalni oblik, pun i šupalj oblik, da razlikuju vajarske materijale, meke i savitljive vajarske materijale, vajarsko djelo.

U oblasti **prostornog oblikovanja** učenici znaju da prepoznaju spoljašnji i unutrašnji prostor, razlikuju spoljašnji prostor i prostor za boravak.

U oblasti **grafike** učenici razlikuju pojmove: štampanje, otisak, šablon, pečat; opisuju otiskivanje šablona na površinu.

LIKOVNA PODRUČJA I LIKOVNE TEHNIKE

Likovna područja definisana su nastavnim planom i programom za Likovnu kulturu, i obuhvataju: crtanje (16 časova), slikanje (16 časova), vajanje (12 časova), grafiku (8 časova) i prostorno oblikovanje (6 časova).

Likovne tehnike za crtanje u drugom razredu: crtanje olovkom, crtanje ugljenom, crtanje kredom, crtanje flomasterom, crtanje tušem. Za crtanje **olovkom** (tvrdi crtački materijal) primjerene su meke olovke, označene od B1 do B9. Pogodne su za izradu linijskih crteža s brojnim detaljima i za ispunjavanje manjih površina s teksturom. **Ugljen** je tvrdi crtački materijal pogodan za izradu linijskih, tonskih crteža i za ispunjavanje većih površina. **Kreda** je tvrd crtački materijal, po strukturi između uglja i olovke, i ostavlja blago zamagljen trag. Linija **flomasterom** (tvrdi crtački materijal) ravnomjerna je i jednako intenzivna bez obzira na jačinu pritiska. Flomaster je prikladan za linijsko crtanje, a ne preporučuje se za bojenje većih površina. U drugom razredu za **crtanje tušem** (tečni crtački materijal) možemo koristiti tanju četkicu i metalno pero. Linija kod crtanja perom je ravnomjerna. Tuš-pero je za crtanje linijskih motiva. Četkicom se mogu ispuniti površine.

Slikarske likovne tehnike u drugom razredu: slikanje temperama, slikanje vodenim bojama, slikanje voštanim bojama, slikanje kredama u boji, slikanje kolaž-papirom u boji.

Voštanim bojama (tvrdi slikarski materijal) obično ispunimo cijelu površinu tako što ih koristimo položene. **Krede** (tvrdi slikarski materijal) u boji i suvi pastel manje se koriste u školi. Školske krede u boji nijesu pogodne za slikanje na papiru, možemo ih koristiti za slikanje na asfaltu pored škole. Slikanjem pokrivnim bojama, odnosno **temperama** (tečni slikarski materijal) podstičemo rad s paletom. Slikanje **vodenim bojama** (tečni slikarski materijal) podrazumijeva namakanje četkica u vodu, miješanje i rastapanje boje u čaši vode sve dok boja ne postane pogodna za upotrebu. Kod izrade **kolaža** (tvrdi slikarski materijal) učenici sijeku ili cjepkaju papir bez prethodnog crtanja oblika ili crtaju oblik prije rezanja. U prvom i drugom razredu koristimo približno dvadeset boja.

Grafičke likovne tehnike u drugom razredu osnovne škole: štampanje pečatima, štampanje pomoću šablona. **Pečate** možemo izraditi od povrtnarskih proizvoda (krompir, repa, cvekla) ili sličnih materijala. Takav pečat pogodan je za otiske u boji. Ako želimo teksturu, pečate možemo napraviti tako da na drvenu površinu nalijepimo talasasti karton, savijeni kotonopac, zgužvani papir, čipke, grubu tkaninu i slične materijale. Za izradu **šablona** možemo koristiti tvrdi papir, karton i materijale zanimljivih površinskih struktura (juta, zavjese, brusni papir itd.). Kod štampanja pomoću šablona neke djelove možemo mijenjati i tako dobijamo više različitih otisaka.

Vajarski likovni materijali u drugom razredu osnovne škole: savitljivi vajarski materijali (žica, karton, otpadni materijali) i meki vajarski materijali (glina, glinamol, plastelin). Savitljiva meka **žica** pogodna je za izradu tzv. prostornih crteža. Savijanjem žice učenici prave figure životinja, oblikuju prostorne (kocka, piramida) i druge (sto, lampa...) oblike. Talasasti **karton** (savitljivi vajarski materijal) jednostavan je i nezahtjevan materijal za plastično oblikovanje u prvom ciklusu. Učenici sijeku karton, savijaju ga, pregibaju, sastavljaju, izrađuju jednostavne oblike i međusobno povezuju. **Otpadni materijali** (savitljivi vajarski materijal) koji se mogu koristiti jesu, na primjer, veća i manja papirna i kartonska ambalaža, plastična ambalaža, metalne konzerve, od kojih učenici izrađuju montažne skulpture. **Glina** je meki vajarski materijal (kao i **glinamol**), najprikladniji je materijal za vajanje u prvom ciklusu osnovne škole. Glina je vlažna, meka i ne lijepi se za dlanove. Glinu možemo dodavati i oduzimati. Pomoću špahtle može se sjeći, u nju ucrtavati motivi, utiskivati predmeti ili se izdubljivati. **Plastelin** (meki vajarski materijal) namijenjen je radu u predškolskim ustanovama i prvom ciklusu osnovne škole, i to za rad s više detalja u boji. To je materijal koji se sporije suši.

Prostorno oblikovanje u drugom razredu: od otpadne ambalaže (kartonske, plastične i dr.) učenici prave prostorne oblike, npr. školu s okolinom, dio grada, trg, dnevnu sobu i slično. Od manje ambalaže rad prave na stolu, a s većom mogu stvarati u školskom hodniku ili holu.

<https://archive.org/details/marijan-jakubin-osnove-likovnog-jezika-i-likovne-tehnike/page/134/mode/2up>

LIKOVNO VREDNOVANJE UMJETNIČKIH RADOVA

Jedan od važnih ciljeva likovnog vaspitanja jeste da se učenici osposobljavaju za doživljavanje i vrednovanje umjetničkih radova. Vrednovanjem likovnih djela razvijamo kod učenika sposobnost zapažanja, kreativnost, likovno mišljenje i osjećaj za likovne vrijednosti u umjetničkim djelima, upotrebnim predmetima i drugim medijima vizuelne kulture. Obično nastavnik u uvodnom dijelu časa likovne kulture – pomoću originala, reprodukcija, fotografija ili medija – učenicima prikaže određenu likovnu pojavu na umjetničkim djelima, upotrebnim predmetima, u prirodi, čime im približava likovni problem, tehniku ili motiv. Prilikom izbora radova treba voditi računa o kriterijumima: važnost autora, kvalitet djela, stil, primjerenost sadržaja, likovni problem. Umjetnička djela mogu biti klasična i savremena, figurativna i apstraktna, koloristički zasićena i grafički zanimljiva. Nastavnik s učenicima razgovara o motivima, opisuje događaje, izmišlja priče i predviđa događaje. Da bi učenici imali dobru komunikaciju s umjetničkim djelom, potrebno je da nastavnik obezbijedi kvalitetne reprodukcije. S vrednovanjem umjetničkih djela učenici se susrijeću i prilikom posjete muzeju i galeriji.

POSJETA GALERIJAMA I MUZEJIMA

Zašto je važna saradnja školskih ustanova s galerijama i muzejima? Galerije i muzeji nijesu samo mjesta u kojima se čuvaju i izlažu umjetnička djela, već su institucije gdje se može na najbolji način ostvariti kontakt učenja i podučavanja na originalnim umjetničkim djelima. Način na koji se učenici susrijeću s umjetničkim djelom jednako je važan kao i kvalitet tog djela. U svakom slučaju, odrasli igraju značajnu ulogu u određivanju toga što djeca vide kod pojedinačnog djela, te kako se djeca osjećaju u procesu susretanja s likovnim djelima. Boravak u muzeju ili galeriji omogućava učenicima da zadovolje svoju znatiželju i da istražuju i otkriju ono što čovjek stvara. Posjeta galeriji i muzeju i susret s umjetničkim djelom može podstaći učenike na primjenu novih oblika rada. Kod svih učenika u ovom uzrastu krije se znatiželja i potreba za otkrivanjem i istraživanjem. Neposredan kontakt s umjetničkim djelima ne može se zamijeniti reprodukcijama, video-snimcima i sličnim vizuelnim didaktičkim sredstvima. Susret učenika s likovnim djelima, odnosno posmatranje likovnih djela, svakako je najbolje ostvariti direktnim kontaktom u muzeju i u galeriji. Potrebno je više puta u toku godine s djecom posjetiti umjetničku galeriju, muzej ili izložbeni prostor kako bismo im omogućili neposredan kontakt s originalnim umjetničkim djelima. U većim gradovima postoje galerije i muzeji, i u saradnji s muzejskim pedagogom treba osmisliti pedagoški program posjeta koji je prilagođen učenicima.

<https://www.youtube.com/watch?v=aUYx0B2JQGI>

Ciljevi

Jedan od važnijih ciljeva jeste razvijanje senzibiliteta učenika prvog ciklusa osnovne škole prema kulturnim institucijama (muzeji i galerije). Kroz edukativne aktivnosti u muzeju ili galeriji učenici upoznaju i vrednuju svjetsku kulturnu baštinu, kao i kulturnu baštinu i tradiciju svog zavičaja i Crne Gore. Važan cilj je takođe da se učenici osposobljavaju za doživljavanje i vrednovanje umjetničkih radova. Komunikacija s umjetničkim djelom omogućit će učeniku da stekne estetska iskustva i razvije estetsku svijest kroz bogatstvo i raznolikost vizuelno-likovnih sadržaja, čime usvaja likovni jezik. Upoznavanje s različitim savremenim umjetničkim likovnim djelima i različitim likovnim izrazima podstaći će učenike na sopstveni likovni izraz, obogatiti njihov estetski razvoj i uticati na njihov pozitivan stav prema umjetnosti. Pristupom u kojem se umjetnička djela približavaju učeniku, pričanjem priča, crtanjem i igranjem, slobodnim gledanjem i komuniciranjem o umjetničkom djelu, podstaći ćemo učenike da često posjećuju muzeje i galerije, ostaju u njima što duže i da im muzej bude i zabavno mjesto.

Aktivnosti

Kad govorimo o aktivnostima, onda najprije mislimo na pripremu programa i sadržaja i samu organizaciju posjeta učenika galerijama i muzejima. Organizacija posjeta galerijama i muzejima zadatak je nastavnika. Nastavnik tako podstiče učenike na likovni razvoj.

Posjete se mogu organizovati u muzejima i galerijama u čijem su sastavu bogati likovni, istorijski, kulturno-istorijski, etnografski i arheološki sadržaji. Vrlo je važno da se u okviru posjeta organizuju posebno osmišljene likovne i slične radionice, u kojima će učenici učestvovati uz pratnju i pomoć stručnih lica – muzejskih pedagoga. Prije posjete muzeju ili galeriji nastavnik treba da samostalno pogleda izložbu, te da u saradnji s muzejskim pedagogom izabere metodički način na koji će učenike provesti kroz muzejske i galerijske prostore, odabere umjetnička djela ili muzejske eksponate koje će posebno gledati i analizirati. Nastavnik u dogovoru s muzejskim pedagogom može organizovati u muzejskom i galerijskom prostoru susret s umjetnikom ili likovnim pedagogom, te u okviru tog susreta osmisliti likovnu radionicu. Muzejski pedagog dočekuje nastavnika i učenike, predstavlja im pojedini u vezi sa muzejom ili galerijom, objašnjava pojmove kao što su muzej i muzejski predmeti, govori o istoriji samog muzeja ili galerije, interpretira pojedino umjetničko djelo i sl.

Prije same posjete nastavnik u dogovoru s muzejskim pedagogom planira dan i vrijeme posjete, kao i broj učenika koji će posjetiti muzej ili galeriju. Programski sadržaji posjete treba da budu u korelaciji s predmetnim planovima i programima.

LIKOVNA RADIONICA

U saradnji s muzejskim pedagogom iz galerije ili muzeja, nastavnik osmišljava likovnu radionicu. Kao što smo već naveli, radionica se može planirati i organizovati i u okviru susreta učenika s umjetnikom, likovnim ili muzejskim pedagogom.

Nakon provođenja kroz galeriju i upoznavanja s izloženim umjetničkim djelima realizovaće se likovna radionica. Učenici posmatraju i analiziraju s nastavnikom umjetnička djela, ali osim toga, umjetničko djelo može poslužiti kao motiv za učenike da stvaraju i da se likovno izražavaju.

Umjetničko djelo kao motiv može podsticati učenike na likovno izražavanje i stvaranje na više načina:

- nakon posmatranja i analiziranja likovnog djela, javlja se želja za likovnim izražavanjem;
- redefinisanjem umjetničkog djela (npr. dodavanjem teksture, promjenom boje, umjesto vajarskog reljefa slikarski reljef i sl.) podstiče se samostalno rješavanje likovnih formi;
- kompozicijski i likovni elementi likovnog djela mogu biti stimulans za izražavanje i stvaranje (kao što su likovnim izrazima prikazane miješane i čiste boje, različite vrste linija, šuplji i puni oblici, otisci i sl.);
- nastavnik može osmisliti neke nove motive (npr. iz nekog portreta izdvajaju se predmeti poput kape, odjeće i obuće koju učenici slikaju različitim tehnikama);
- posmatranje detalj po detalj ka cjelini, detalj kao novi motiv;

Bez obzira na to da li se umjetnička djela prikazuju ili pokazuju u učionici ili galeriji, to se ne čini da bi ih učenici kopirali, nego da bi se podstakao njihov estetski razvoj i razvio pozitivan stav prema umjetnosti, kao i ličan likovni izraz.

Izložba

Na kraju svake radionice trebalo bi organizovati izložbu likovnih radova. Izložba može biti organizovana u školi, galeriji ili muzeju. Kada izlažemo likovne radove učenika, ne ukrašavamo ih dodatno niti uokvirujemo. Najbolje je da budu izloženi na neupadljivoj podlozi (bijela, siva) i opremljeni listićem na kojem su zapisani osnovni podaci o radu i autoru.

UDŽBENIK LIKOVNE KULTURE ZA DRUGI RAZRED

Udžbenik je radni materijal namijenjen učenicima. Koncipiran je kao radni udžbenik: Prvi dio udžbenika čine nastavne jedinice a drugi dio je predviđen kao prostor za rad. Ovako koncipiran udžbenik obezbjeđuje dobru interakciju s učenicima, ali i između učenika i nastavnika. U udžbeniku su nastavni sadržaji raspoređeni i prezentirani tematski, po ishodima i likovnim elementima: linija, površina, boja, otisak, oblik, prostor. Na taj način likovna područja se često mijenjaju i horizontalno međusobno povezuju, realizacija nastave je dinamična, a učenicima zanimljiva. Svaki sadržaj predstavljen je na jednoj strani, druga strana je radna. Svaki novi sadržaj počinje kratkim jednostavnim tekstom, jer učenici drugog razreda još nijesu potpuno ovladali tehnikom čitanja. Pitanja su kratka, jasna, raznovrsna, kreativna, interesantna, motivaciona, prilagođena učenicima, njihovom uzrastu i znanju (da uoče, prepoznaju, pokažu, razlikuju), nekad interaktivna (da povežu, oboje, označe itd.). Zadaci su osmišljeni tako da od učenika traže kreativno i praktično učešće. Definisani su kratko i jasno, primjereno njihovom znanju i sposobnostima, povezani su s predmetima iz njihovog svakodnevnog života i okruženja, te imaju motivacioni karakter. Zbog toga zadaci nose karakter igre i zabave. Sadržaje iz udžbenika nastavnik može planirati da uklopi u toku jednog nastavnog časa ili određene sadržaje u toku dva nastavna časa (blok-čas). Za prvi čas predviđena je obrada likovnog problema (proces učenja ili recepcija), a za drugi čas likovni zadatak (tzv. stvaralački proces).

III. SCENARIJI ZA ČASOVE

1. TVRDI I TEČNI CRTAČKI MATERIJALI

Ishod učenja:

Tokom učenja učenik će moći da prepozna tvrde i tečne crtačke materijale; da opiše crtanje tvrdim i tečnim crtačkim materijalima i da kombinuje u crtežu tvrde i tečne crtačke materijale.

Sadržaji/pojmovi: tvrdi i tečni crtački materijali

Korelacija: Priroda i društvo

Likovna sredstva: tuš-pero, olovka

Motivacija

Uvodna strana udžbenika sadrži prezentaciju crtačkih materijala – tvrdih i tečnih. Učenici se upoznaju s tvrdim i tečnim crtačkim materijalima, s nastavnikom razgovaraju o tome kako se koriste. Nastavnik postavlja nekoliko podsticajnih pitanja, koja se odnose na boju i debljinu linija, razliku između tečnih i tvrdih crtačkih materijala i sl., nakon kojih učenici uočavaju razliku među linijama povučenim različitim crtačkim materijalom. Učenici uočavaju kojom su tehnikom crtani radovi prikazani na prvoj strani. Nastavnik im demonstrira kako se koriste tečni crtački materijali (pero i četkica) i podstiče ih na samostalno korišćenje.

<https://www.youtube.com/watch?v=PqjGhLeXdbk>

Aktivnosti

U udžbeniku je zadatak: *Ispuni površine linijama*. Učenici slobodno crtaju, nije potrebna tema ili određeni motiv. Kombinuju tvrde i tečne crtačke materijale, upoznaju se s načinom rada, otkrivaju i uočavaju njihove razlike, ispituju mogućnosti korišćenja i kakve linijske tragove ostavljaju.

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike da zajedno posmatraju, komentarišu i vrednuju svoje radove i radove ostalih učenika. U vrednovanje treba uključiti radove koji postižu očekivani likovni nivo, te komentarisati radove koji od njega odstupaju u pozitivnom ili u negativnom pravcu. Učenici prepoznaju, komentarišu i vrednuju tvrde i tečne crtačke materijale, opisuju rad s tvrdim i tečnim crtačkim materijalima. Učenici zajedno s nastavnikom zaključuju zašto su neki radovi više a neki manje uspješni.

Napomena

Korelacija s predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod 7.

Ishod učenja: učenici navode osobine materijala i primjenjuju odgovarajuće alate i postupke obrade; navode svojstva vode kao materije.

Aktivnosti učenja: učenici određuju čulima vidljive osobine, izrađuju odjeljenjske i individualne zbirke po zadatim kriterijumima.

2. CRTANJE SLOBODNOM RUKOM I POMOĆNIM SREDSTVOM

Ishod učenja:

Tokom učenja učenik će moći da razlikuje linije nacrtane slobodnom rukom ili pomoćnim sredstvima.

Sadržaji/pojmovi: linija nacrtana slobodnom rukom, linija nacrtana pomoćnim sredstvom

Korelacija: Matematika (geometrijski oblici, lenjir, trougao)

Likovna sredstva: olovka, lenjir, trougao

Motivacija

U udžbeniku se nalaze fotografije na kojima je prikazano crtanje slobodnom rukom i crtanje pomoćnim sredstvom (lenjirom). Nastavnik komentariše slobodručno crtanje i crtanje pomoću lenjira. Razgovara s učenicima o linijama koje se crtaju slobodnom rukom i linijama nacrtanim lenjirom. Nastavnik demonstrira na tabli slobodručno crtanje i crtanje pomoćnim sredstvom. Objašnjava da se lenjir može koristiti i u likovnom crtežu kada crtamo prave linije, geometrijske oblike, kvadrate, pravougaonike, a mnogo češće u nastavi matematike. Na istoj strani udžbenika prikazane su linije povučene slobodnom rukom i linije pomoću lenjira, na kojima se jasno vidi kakve mogu biti linije povučene slobodnom rukom i pomoćnim sredstvom. Učenici treba da prepoznaju razlike i pokažu linije koje su linije nacrtane slobodnom rukom a koje pomoćnim sredstvom (lenjirom).

<https://www.youtube.com/watch?v=pWDkzyNYYMg&t=214s>

Aktivnosti

U udžbeniku je zadatak: *Slobodnom rukom i pomoću lenjira nacrtaj predmete i oblike po svom izboru.* Učenici crtaju dva rada: jedan slobodnom rukom, drugi pomoću lenjira ili trougla.

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike da zajedno posmatraju radove, komentarišu i vrednuju svoje ra-

dove i radove ostalih učenika. Nastavnik izlaže sve likovne radove ili bira radove učenika koji se razlikuju po načinu rada i po kvalitetu. U vrednovanje treba uključiti radove koji postižu očekivani likovni nivo, te komentarisati i radove koji od njega odstupaju. Učenici iznose svoja iskustva o slobodručnom crtanju i crtanju pomoćnim sredstvom (lenjirom). Komentarišu razlike i vrednuju linije nacrtane slobodnom rukom i linije nacrtane pomoćnim sredstvom (lenjir). Učenici zajedno s nastavnikom zaključuju zašto su neki komentari i neki radovi više a neki manje uspješni.

Napomena

Korelacija s nastavnim predmetom Matematika, kroz kroz obrazovno-vaspitni ishod 2. Tokom učenja učenik upotrebljava na pravilan način lenjir za crtanje prave linije i crta duž pomoću lenjira kao dio prave linije koja spaja dvije tačke.

3. UNUTRAŠNJI PROSTOR

Obrazovno-vaspitni ishod:

Na kraju učenja učenik će moći da opiše spoljašnji i unutrašnji prostor.

Sadržaji/pojmovi: prostor, prostor za boravak

Korelacija: Priroda i društvo

Likovna sredstva: otpadni materijal (ambalaža od kartona i plastike...)

Motivacija

U udžbeniku su fotografije i ilustracije različitih unutrašnjih prostora. Nastavnik podstiče učenike da zajedno komentarišu i prepoznaju predstavljene unutrašnje prostore. Nastavnik s učenicima razgovara o prikazanim prostorima, opisuje njihovu namjenu, nabraja predmete, stvari i oblike koji se u njima nalaze. Podstiče ih da govore o drugim unutrašnjim prostorima koje znaju i u kojima su boravili. Takođe ih upućuje na zadatak. Pored fotografija unutrašnjih prostora nalaze se njihovi nazivi. Učenici treba da povežu naziv prostora s odgovarajućom fotografijom prostora tako što će određenom bojom obojiti kružić na ilustraciji ili fotografiji.

<https://www.youtube.com/watch?v=CzRRP5mFeR0>

<https://www.youtube.com/watch?v=ztdMlIsurQw>

Aktivnosti

Na radnom listu u udžbeniku učenici treba da nacrtaju unutrašnji prostor svoje sobe. Ova vježba omogućava da učenici crtaju predmete, oblike i sâm unutrašnji prostor, služe se slobodručnim crtanjem, mogu i pomoću lenjira ili trougla, npr: ivice polica, stolovi, zid i dr.

Učenici crtaju unutrašnji prostor koji najviše vole, u kome su srećni i provode vrijeme. Oni koriste iskustvo/znanje u crtanju koje su stekli savladavanjem prethodnog udžbeničkog sadržaja (slobodno ručno crtanje i crtanje pomoćnim sredstvom, tvrdi i tečni crtački materijali); drvenim bojicama crtaju različite vrste linija – slobodnom rukom i pomoćnim sredstvom (lenjirom, trouglom), ili pak kombinuju tvrde i tečne materijale za crtanje.

<https://www.youtube.com/watch?v=V82LBzgoJEY>

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike da zajedno posmatraju radove, komentarišu i vrednuju svoje radove i radove ostalih učenika. Opisuju nacrtane unutrašnje prostore. Komentarišu i vrednuju linije na crtežima, nacrtane predmete, detalje na predmetima i unutrašnjem prostoru. Upoređuju likovne radove, prave paralelu između radova s više i radova s manje nacrtanih predmeta i detalja. Učenici zajedno s nastavnikom zaključuju zašto su neki radovi više a neki manje uspješni.

Napomena

Korelacija s nastavnim predmetom Crnogorski-srpski, bosanski i hrvatski jezik i književnost, kroz obrazovno-vaspitni ishod 2.

Aktivnosti učenja: učenici zamišljaju i opisuju mjesto događanja radnje; crtežom izražavaju svoju predstavu o mjestu događanja radnje i sl.

Nastavnik organizuje obilazak školskih prostorija (sportska sala, školska biblioteka, kancelarije, učionice, kabinet za informatiku).

4. ZATVORENE I OTVORENE LINIJE

Obrazovno-vaspitni ishod:

Na kraju učenja učenik će moći da razlikuje i imenuje zatvorene i otvorene linije.

Sadržaji/pojmovi: zatvorena linija, otvorena linija

Korelacija: Matematika

Likovna sredstva: olovka, tuš-pero

Motivacija

U udžbeniku su prikazani crteži odabranih oblika iz prirode i okruženja koji su nacrtani otvorenim i zatvorenim linijama. Nastavnik i učenici posmatraju prikazane oblike i povezuju ih sa zatvorenim i otvorenim linijama kojima su oblici nacrtani. Učenici zajedno s nastavnikom uočavaju po čemu se prikazane linije razlikuju. Nastavnik navodi primjere zatvorenih

i otvorenih linija i asocijacije na različite predmete, prirodne oblike i pojave, te tako podstiče učenike da prepoznaju te sličnosti i da ih povežu. Učenici aktivno učestvuju i nabrajaju stvari, predmete, prirodne oblike i pojave iz svog okruženja koje ih asociiraju na zatvorenu i otvorenu liniju.

<https://www.youtube.com/watch?v=Jph1W91JY6Q>

Aktivnosti

U udžbeniku je zadatak u kojem se od učenika traži da nacrtaju balon, loptu, češalj i štap, te da kažu kojim su ih linijama nacrtali. Učenici najprije crtaju navedene predmete, a zatim predmete koje najviše vole i koji su im veoma važni. Učenici mogu crtati otvorenim i zatvorenim linijama i zamišljene predmete.

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike da zajedno posmatraju, komentarišu i vrednuju svoje radove i radove ostalih učenika. Izlažu sve likovne radove i utvrđuju razlike između otvorenih i zatvorenih linija, imenuju otvorene i zatvorene linije, povezuju ih s predmetima, oblicima iz svakodnevnog života i daju primjere iz svoje okoline. Nastavnik zajedno s učenicima komentariše zašto su neki radovi više a neki manje uspješni.

Napomena

Korelacija s nastavnim predmetom Matematika, kroz obrazovno-vaspitni ishod 2.
Ishod učenja: tokom učenja učenik prepoznaje, imenuje i crta prave i krive linije, otvorene i zatvorene linije. Aktivnosti učenja: učenici uočavaju da je zatvorena linija granica ravne površi koja predstavlja unutrašnjost te linije.

Na strani 44 nalaze se ilustracije balona, lopte, češlja i štapa koje mogu biti korisne za učenike s posebnim obrazovnim potrebama.

5. SAVITLJIVI VAJARSKI MATERIJALI

Obrazovno-vaspitni ishod:

Na kraju učenja učenik će moći da razlikuje vajarske materijale i opisuje nastanak vajarskog djela.

Sadržaji/pojmovi: vajarski materijali

Korelacija: Priroda i društvo

Likovna sredstva: otpadni materijal (žica, papir, karton...)

Motivacija

U udžbeniku su predstavljeni likovni vajarski radovi nastali od savitljivog vajarskog materijala. Nastavnik razgovara s učenicima o materijalima od kojih su napravljeni ti radovi. Učenici prepoznaju i komentarišu materijale. Nastavnik zajedno s učenicima analizira i podstiče ih da prepoznaju šta predstavljaju dječiji vajarski radovi koji su prikazani u udžbeniku. Učenici saopštavaju da li im se neki rad sviđa i imaju li oni neku sličnu ideju za rad od savitljivih vajarskih materijala. Nastavnik ih navodi da saopšte primjere i situacije, svoja iskustva s tim i sličnim materijalima, kada su ih i na koji način koristili u školi, vrtiću ili kod kuće u svakodnevnim aktivnostima.

Aktivnosti

U udžbeniku je zadatak: *Nacrtaj predmet ili oblik po želji, zatim ga napravi od žice, papira, kartona.* Osim vajarskih elemenata, simulacije oblikovanja savitljivim materijalom, u zadatku su i elementi crtanja linije slobodnom rukom (može i pomoću lenjira ili trougla). Nastavnik razgovara s učenicima o prikazanom obliku, eventualnoj namjeni, materijalu od kojeg je napravljen, o izgledu i nedostacima. Učenici komentarišu da je dati oblik npr. od žice (savitljivog vajarskog materijala), navode da li im je poznat.

<https://www.youtube.com/watch?v=dRlfRUOzoGQ>

Nastavnik predlaže oblikovanje korpe za trgovinu kao naredni vajarski likovni rad. Zbog svoje linijske strukture (linija u prostoru) podsjeća na neki trodimenzionalni linijski crtež. Nastavnik ih može stimulisati da kod kuće naprave npr. i kavez od žice...

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike da zajedno posmatraju, komentarišu i vrednuju svoje radove i radove ostalih učenika. Zajedno upoređuju i vrednuju linije kojima su crtali neki predmet ili oblik. Porede linije (prave i krive) koje su povlačili pomoću lenjira, s linijama nacrtanim slobodoručno. Nastavnik zajedno s učenicima navodi još savitljivih materijala prikladnih za oblikovanje. Učenici zajedno s nastavnikom utvrđuju zašto su neki radovi više uspješni, a

neki manje.

Napomena

Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod 7. Ishodi učenja: učenik navodi osobine materijala i primjenjuje odgovarajuće alate i postupke obrade. Aktivnosti učenja: učenici oblikuju papir presavijanjem (papirna kapa, brod, avion...) i režu papir, imenuju postupke obrade (rezanje, lijepljenje, spajanje), kao i odgovarajuće oruđe.

6. LINIJSKI ISPUNJENE I NEISPUNJENE POVRŠINE

Obrazovno-vaspitni ishod:

Na kraju učenja učenik će moći da razlikuje prazne površine i površine ispunjene linijama.

Sadržaji/pojmovi: linijski ispunjena površina, neispunjena površina

Korelacija: Crnogorski-srpski, bosanski i hrvatski jezik i književnost

Likovna sredstva: tuš i pero, flomasteri

Motivacija

U udžbeniku su predstavljene površine ispunjene nizanjem i povlačenjem linija u različitim pravcima. Nastavnik podstiče učenike da posmatraju i razgovaraju o ispunjenim površinama i linijama. Zajedno uočavaju i opisuju sličnosti i razlike između linija na ispunjenoj površini. Nastavnik ih podstiče da daju svoje ideje o tome koje bi linije i površine nacrtali i ispunili. Nastavnik upućuje učenike da pogledaju prikazani crtež Van Goga, poznatog svjetskog umjetnika iz prošlosti.

<https://www.britannica.com/biography/Vincent-van-Gogh>

<https://www.youtube.com/watch?v=K0gjWXc-Q34>

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/art-and-stories/children>

Razgovara s učenicima o površinama: prepoznaju i uočavaju različito nizanje linija na prikazanom crtežu; učenici uočavaju, prepoznaju i pokazuju površine ispunjene linijama i neispunjene, tj. prazne površine. Nastavnik razgovara s učenicima o motivu na prikazanom crtežu; navode i druge prirodne prostore i pejzaže koji se mogu nacrtati. Učenici prepoznaju i imenuju pojedine djelove pejzaža (nebo, drveće, trava, kamenje...) i navode koji su djelovi ispunjeni linijama a koji su neispunjeni. Opisuju vrste linija koje su na tim površinama.

Aktivnosti

Na radnom listu u udžbeniku nalazi se zadatak: *Linijama ispunj prazne površine*. Učenici crta-

ju različitim vrstama linija, ispunjavaju površine na crtežu. Učenici biraju koje će površine na ponuđenom crtežu ispuniti linijama a koje će ostati neispunjene.

Vrednovanje

Nastavnici podstiču učenike da zajedno posmatraju, komentarišu i vrednuju svoje radove i radove ostalih učenika. Izlažu sve likovne radove ili biraju radove učenika koji se razlikuju po načinu rada i po kvalitetu. U vrednovanje treba uključiti radove koji postižu očekivani likovni nivo, te komentarisane radove koji od njega odstupaju u pozitivnom i u negativnom pravcu. Zajedno vrednuju i komentarišu crteže, vrednuju ispunjene i neispunjene površine na crtežu, ispunjenost površine, karakteristike linija kojima su ispunili površine, dosljednost u tretiranju detalja, odnos ispunjenih i neispunjenih površina. Važno je uočiti i vrednovati reakcije učenika na umjetničko djelo i umjetnika Van Goga. Učenici zajedno s nastavnikom utvrđuju zašto su neki radovi više a neki manje uspješni.

Napomena

Korelacija s nastavnim predmetom Crnogorski-srpski, bosanski i hrvatski jezik i književnost kroz obrazovno-vaspitni ishod 4.

Aktivnosti učenja: učenici izrađuju slikovnice; smišljaju i pričaju maštovite priče. Učenici crtaju slikovnicu nizanjem i popunjavanjem linija u različitim pravcima po uzoru na crtež Van Goga.

7. TVRDI SLIKARSKI MATERIJALI

Obrazovno-vaspitni ishod:

Na kraju učenja učenik će moći da opiše osnovne slikarske materijale i sredstva.

Sadržaji/pojmovi: tvrdi slikarski materijali

Korelacija: Matematika, Fizička kultura

Likovna sredstva: kolaž-papir u boji

Motivacija

U udžbeniku su predstavljeni tvrdi slikarski materijali: voštani pastel, krede u boji i kolaž-papir u boji. Nastavnik podstiče učenike da razgovaraju i opisuju način rada s tvrdim slikarskim materijalima; da na prikazanim primjerima uoče i prepoznaju materijal i način rada s tim materijalom; podstiče ih da iskažu svoja iskustva ako su slikali i koristili tvrde slikarske materijale, npr. dok su bili u vrtiću, u školi, kod kuće ili u dvorištu (kad su se igrali škole koristili su krede, crtali po asfaltu). Nastavnik upućuje učenike na prikazane primjere nastale pomoću tvrdih slikarskih materijala (voštane boje, kreda i kolaž-papir). Učenici na kraju, uz podršku

nastavnika, prepoznaju i povezuju slikarske materijale s odgovarajućim primjerima.

<https://www.youtube.com/watch?v=W66TAqCT4hc>

Aktivnosti

Na radnom listu u udžbeniku nalazi se zadatak: *Kolaž-papirom u boji ispuni površine 1, 2, 3, 4, 5.* Učenici treba da kolaž-papirom u boji ispune sve površine. Učenici razgovaraju o crtanju kredom po betonu i asfaltu, o dječijim igrama koje se igraju na iscrtanim površinama. Na radnom listu su površine koje podsjećaju na igru *školice*. Učenici broje koliko ima polja, prepoznaju brojeve. Rade zadatak kolaž-papirom u boji, sjeckaju i cjepkaju papir, ispunjavaju površine raznim bojama i različitim oblicima, manjim i većim, ukrašavaju, a mogu i praviti figure na igralištu.

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike da zajedno posmatraju, komentarišu i vrednuju svoje radove i radove ostalih učenika. Razgovaraju i vrednuju proces rada kolaž-papirom u boji, vrednuju vrste i količinu boja koje su koristili, oblike i površine koje su dobili rezanjem ili cjepkanjem kolaž-papira, govore o detaljima u radu i obradi teme. Upoređuju kolaž-papir s kredama u boji i voštanim bojama. Nastavnik zajedno s učenicima komentariše radove koji postižu očekivani likovni nivo i komentarišu radove koji od njega odstupaju u pozitivnom ili u negativnom smislu. Vrednuju dva načina rada cjepkanja i rezanja kolaž-papira u boji: 1. bez prethodnog crtanja oblika, 2. sa prethodno nacrtanim oblikom. Nastavnik zajedno s učenicima utvrđuje zašto su neki radovi više a neki manje uspješni.

Napomena

Budući da je školska kreda manje prikladna za crtanje na papiru, nastavnik organizuje čas van učionice: učenici kredom crtaju na afaltu pored škole.

Korelacija s nastavnim predmetom Fizička kultura kroz obrazovno-vaspitne ishode 2 i 3.

Ishodi učenja: učenici igraju u elementarnim igrama primjenjujući pravila.

Aktivnosti učenja: igra „školice“

Korelacija s nastavnim predmetom Matematika, kroz obrazovno-vaspitni ishod 3.

Aktivnosti učenja: učenici ređaju po veličini brojeve do 100.

8. TEČNI SLIKARSKI MATERIJALI

Obrazovno-vaspitni ishod:

Na kraju učenja učenik će moći da opiše osnovne slikarske materijale i sredstva.

Sadržaji/pojmovi: tečni slikarski materijali

Korelacija: Priroda i društvo

Likovna sredstva: tempere, vodene boje

Motivacija

U udžbeniku su predstavljeni tečni slikarski materijali i sredstva, kao i površine rađene tečnim slikarskim materijalima i sredstvima. Nastavnik razgovara s učenicima o tečnim slikarskim materijalima i sredstvima i opisuje način rada. Učenici postavljaju pitanja, komentarišu i navode svoja iskustva s tečnim slikarskim materijalima, bilo da su ih koristili u svom radu ili samo ono što znaju, što su vidjeli i čuli o njima. Nastavnik posebnu pažnju posvećuje slikarskim sredstvima i njihovoj upotrebi: paleta, vrste četkica, upotreba vode. Učenici opisuju tečne slikarske materijale i objašnjavaju postupak slikanja temperama i vodenim bojama. Nastavnik upućuje učenike da pogledaju primjere predstavljene u udžbeniku. Na jednom primjeru prikazano je slikanje vodenim bojama, a na drugom slikanje temperama. Učenici uočavaju i pokazuju razliku, prije svega u gustini i razblaženosti boje, razlivanju boja i vrstama korišćenih četkica.

Aktivnosti

Na radnom listu u udžbeniku nalazi se zadatak za učenike: *Na listu za rezanje broj 1 naslikaj jedan rad vodenim bojama, a drugi temperama. Izreži ih i nalijepi.* Učenici radove lijepe na radni list na predviđenim površinama.

https://www.youtube.com/watch?v=SeSEKlq_taA

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike na vrednovanje i komentarisanje svojih likovnih radova i radova drugih učenika. Učenici iznose svoje mišljenje o likovnim radovima koje su naslikali a zatim izrezali i nalijepili na radni list. Učenici navode osobine tempera i vodenih boja. Nastavnik zajedno s učenicima vrednuje kritičko mišljenje i prosuđivanje učenika u prepoznavanju i razlikovanju likovnih radova urađenih temperama i vodenim bojama. Nastavnik vrednuje uspješne komentare i mišljenja učenika i zajedno utvrđuju zašto su neki radovi više a neki manje uspješni.

Napomena

Vodene boje i tempere manje su prikladne za slikanje na papiru u udžbeniku iz tehničkih razloga (upotreba vode deformiše udžbenik). Nastavnik može organizovati čas slikanja vodenim bojama i temperama na listu iz bloka – da učenici stvaraju, nalaze originalna rješenja i realizuju kreativne ideje u skladu s likovnim problemom.

Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod 7. Učenici navode svojstva vode kao materije.

Aktivnosti učenja: učenici izvode jednostavan ogled tako što otopljavaju kockice leda i upoređuju količine tečnosti i obrnuto.

9. LIJEPLJENJE BOJENIH POVRŠINA

Obrazovno-vaspitni ishod:

Na kraju učenja učenik će biti u stanju da opiše postupak miješanja boja.

Ishod učenja:

Tokom učenja učenik će moći da kreira rad lijepljenjem bojenih površina različitog materijala.

Sadržaji/pojmovi: čiste i miješane boje

Korelacija: Priroda i društvo, Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost

Likovna sredstva: papir u boji, karton, lišće itd.

Motivacija

U udžbeniku su predstavljeni različiti materijali bojenih površina koje učenici mogu lijepiti na ravnu podlogu (papir, karton i sl.) i tako osmisliti sliku. Nastavnik objašnjava učenicima kako osim bojenjem, sliku možemo izraditi i lijepljenjem bojenih površina. Osim prikazanih, nastavnik navodi i neke druge materijale koji su prikladni za lijepljenje u likovnom radu. Nastavnik podstiče učenike da pogledaju i komentarišu materijale predstavljene u udžbeniku. Učenici komentarišu materijale i sami predlažu neke koje bi mogli da koriste. Nastavnik zajedno s učenicima analizira likovne radove prikazane u udžbeniku, upućuje ih na nalog u udžbeniku. Učenici prepoznaju materijale za lijepljenje kojima su urađeni prikazani likovni radovi i odgovarajućom bojom popunjavaju krug pored likovnog rada.

<https://www.youtube.com/watch?v=aeiA5gcRA5I>

<https://www.youtube.com/watch?v=jj8qQz-fhqE>

Aktivnosti

U udžbeniku je zadatak: *Sjeckanjem, cjepkanjem i lijepljenjem različitih bojnih površina, od novinskog papira napravi sliku.* Učenici prave sliku od novinskog papira, koriste različite vrste novina i časopisa. Učenici režu razne novinske fotografije (crno-bijele ili u boji) na kojima su prikazani različiti predmeti, osobe, životinje, razni oblici. Zatim ih lijepe na radnu površinu udžbenika, međusobno kombinuju i ponovo sastavljaju i tako prikazuju motive iz snova i mašte. Ovakvi likovni radovi pogodni su za razvijanje mašte i razbijanje šablonskih predstava.

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike na vrednovanje i komentarisanje svojih radova i radova drugih učenika. Ovaj dio nastave učenicima je zanimljiv jer aktivno učestvuju tokom procesa vrednovanja. Nastavnik zajedno s učenicima vrednuje završene i nezavršene radove, imajući u obzir kriterijume, kreativnost i maštu, izbor motiva i obradu motiva, raspored lijepljenih površina, upotrebu različitog novinskog papira, bogatstvo boja, raznolikost oblika i različitih vrsta tekstura. Nastavnik vrednuje proces rada učenika, njihovu samokritičnost (vrednovanje svog rada) i kritičnost (vrednovanje radova ostalih učenika) kako bi ih motivisao da budu aktivni u budućem radu. Nastavnik zajedno s učenicima objašnjava zašto su neki radovi manje a neki više uspješni.

Napomena

Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod 7.

Ishodi učenja: učenik navodi osobine materijala i primjenjuje odgovarajuće alate i postupke obrade. Aktivnosti učenja: učenici režu papir, imenuju postupke obrade (rezanje, lijepljenje, spajanje), kao i odgovarajuće oruđe.

Korelacija s nastavnim predmetom Crnogorski-srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost, kroz obrazovno-vaspitni ishod 4.

Aktivnosti učenja: učenici izrađuju slikovnice; smišljaju i pričaju maštovite priče; kombinacijom crteža i zapisa pišu/crtaju jednostavne priče; izrađuju individualne „knjige“ u okviru radionice za pisanje.

10. ŠTAMPANJE PEČATIMA

Obrazovno-vaspitni ishod:

Na kraju učenja učenik će moći da opiše otiskivanje šablona na površinu.

Ishod učenja:

Tokom učenja učenik će moći da izvede otisak pečatima i šablonima.

Sadržaji/pojmovi: štampanje, otisak, šablon, pečat

Korelacija: Priroda i društvo

Likovna sredstva: pluta, rebrasti karton, zgužvani papir

Motivacija

U udžbeniku su predstavljeni primjeri pečata izrađenih od rebrastog kartona i zgužvanog papira. Pečat od rebrastog kartona napravljen je tako što je na plutani čep nalijepljen rebrasti karton (zbog svoje interesantne površine i teksture). Pečat od zgužvanog papira napravljen je gužvanjem u obliku loptice papira veličine A4. Nastavnik je za demonstraciju pripremio rebrasti karton, plutani čep (ili neku daščicu) i papir formata A4. Nastavnik objašnjava i demonstrira učenicima kako se pravi pečat od rebrastog kartona i zgužvanog papira. Upoznaje učenike s time od čega se prave karton i papir, govori o plutanom čepu, njegovoj upotrebi i sl. Učenici su se takođe pripremili za čas, i za rad donijeli papir za gužvanje. Nastavnik upućuje učenike na primjere prikazane u udžbeniku pa zajedno analiziraju prikazane otiske. Nastavnik navodi i druge materijale koji imaju površine s interesantnom teksturom, a koji bi bili prikladni za izradu pečata. Nastavnik demonstrira kako se izrađuje pečat: reže parče rebrastog kartona, zatim ga lijepi na širu površinu plutanog čepa, potom gužva papir i objašnjava postupak otiskivanja. Učenici prepoznaju i pokazuju otiske od rebrastog kartona i zgužvanog papira prikazane u udžbeniku.

<https://www.youtube.com/watch?v=S7IV4EtarUE>

<https://www.youtube.com/watch?v=NCTrnNn7UUg>

Aktivnosti

U udžbeniku je zadatak: *Ispuni površine otiscima pečata od zgužvanog papira.* Učenici izrađuju pečate od lista papira A4. Gužvanjem papira učenici mogu dobiti loptaste oblike manjeg formata s reljefastom površinom i teksturom, što je potrebno za dobijanje interesantnih otisaka. Nastavnik pomaže učenicima oko izrade pečata, sugerije da veličine pečata budu u srazmjeri s veličinom zadatih površina i formatom radnog lista. Učenici mogu uraditi više pečata različitog oblika i veličine. Za otiskivanje mogu koristiti jednu ili više boja, intenzivnije i tamnije, npr. crna, plava, crvena, zelena itd.

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike na vrednovanje i komentarisanje svojih radova i radova drugih učenika. Nastavnik zajedno s učenicima posmatra i vrednuje zanimljive pečate, njihov oblik, teksturu, kvalitet izrade, te veličinu i prilagođenost površini koju treba ispuniti otiscima. Nastavnik vrednuje uspješne otiske koji su intenzivne boje, imaju zanimljivu teksturu; vrednuje i raspored otisaka, kao i izgled površina ispunjenih otiscima pečata. Učenici upoređuju površinu dobijenu otiscima pečata i površinu ispunjenu različitim linijama (tuš i pero, olovka). Nastavnik i učenici zajedno komentarišu likovne radove.

Napomena

Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod 7.

Ishodi učenja: učenici navode osobine materijala i primjenjuju odgovarajuće alate i postupke obrade.

Aktivnosti učenja: učenici oblikuju papir presavijanjem, režu papir, imenuju postupke obrade (rezanje, lijepljenje, spajanje), kao i odgovarajuće oruđe, opisuju postupak obrade papira.

11. ČISTE BOJE

Ishod učenja: Tokom učenja učenik će moći da prepozna primjere čistih boja.

Sadržaji/pojmovi: čiste boje

Korelacija: Priroda i društvo

Likovna sredstva: tempere

Motivacija

U udžbeniku su predstavljene čiste boje. Nastavnik ih zajedno s učenicima posmatra i imenuje. Podstiče učenike da analiziraju i istražuju čiste boje koje primjećujemo u prirodi i okolini; da uočavaju čiste boje na predmetima, stvarima iz svakodnevnog života i okruženja, kao i na prirodnim oblicima i pojavama. Nastavnik navodi primjere iz prirode. Za učenike su najbolji primjeri čistih boja u prirodi: boja Sunca – žuta; more – plavo, trava – zelena, vatra – crvena itd. Nastavnik podstiče učenike da navedu primjere voća i povrća koje ima čistu boju. Objašnjava im da su čiste boje jako intenzivne, vidljive i upadljive, da su prijatne za gledanje; isto tako, da se čiste boje najčešće nanose na papir ili neku drugu podlogu bez prethodnog miješanja s drugom bojom. Nastavnik zajedno s učenicima posmatra i istražuje likovno djelo čuvenog slikara Pita Mondrijana. Nastavnik komentariše s učenicima umjetnički rad, pojašnjava im da je motiv apstraktan, a da su boje čiste. Učenici prepoznaju i imenuju čiste boje koje su na slici.

Aktivnosti

Na radnom listu u udžbeniku nalazi se zadatak: *Čistim bojama oboj oblike iz prirode* (npr. koristi drvene boje, flomaster, voštane boje). Nastavnik podstiče učenike na razgovor o čistim bojama, npr. o voću i moru. Takođe ih podstiče da pričaju o motivima s radnog lista. Opisuju boje lubenice, banane i talasa. Učenici prepoznaju i navode oblike i pojave iz prirode i svog okruženja u čistoj boji. Učenici prepoznaju motive nacrtane na radnom listu i biraju boje kojima treba da ih oboje. Biraju i tehniku, npr. flomastere ili drvene boje, voštane boje (nastavnik odlučuje mogu li vodene i tempere radi predupređivanja deformacija koje mogu nastati na udžbeniku upotrebom vode) i čistim bojama boje lubenicu, banane i morske talase.

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike da zajedno posmatraju i komentarišu završene i nezavršene likovne radove. Nastavnik zajedno s učenicima vrednuje čiste boje na svim radovima. Nastavnik vrednuje ispunjenost površina bojom, ravnomjernost boje po površini, intenzitet i gustinu boje. Pritom vodi računa i o odnosu boja i motiva. Nastavnik i učenici zajedno komentarišu likovne radove.

Napomena

Flomasteri i drvene boje prikladni su iz tehničkih razloga za rad na papiru u udžbeniku. Nastavniku se preporučuje da organizuje čas slikanja temperama na listu iz bloka – da učenici stvaraju, nalaze originalna rješenja i realizuju kreativne ideje u skladu s likovnim problemom (čiste boje) u okviru teme (proljeće) i motiva (cvijeće).

Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod broj 7. Aktivnosti učenja: učenici razgovaraju o periodičnim promjenama u prirodi i njihovom uticaju na živa bića (godišnja doba).

12. OTISKIVANJE

Obrazovno-vaspitni ishod:

Na kraju učenja učenik će moći da opiše otiskivanje šablona na površinu.

Ishod učenja:

Tokom učenja učenik će moći da izvede otisak pečatima i šablonima.

Sadržaji/pojmovi: otisak, pečat, šablon

Korelacija: Priroda i društvo

Likovna sredstva: krompir, tempera

Motivacija

U udžbeniku je predstavljen pečat napravljen od krompira. Nastavnik podstiče učenike da analiziraju i komentarišu različite prirodne proizvode (krompir, šargarepa, cvekla) i druge materijale pogodne za izradu pečata. Nastavnik demonstrira učenicima izradu pečata od krompira i šargarepe. Zajedno s njima analizira i komentariše otiske od krompira koji su u udžbeniku predstavljeni različitim čistim bojama.

U udžbeniku je pitanje: *Koje čiste boje prepoznaješ na prikazanim otiscima?* Nastavnik podstiče učenike da prepoznaju i navedu boje koje su se koristile za otisak, da prepoznaju kojeg su oblika površine otiska i da uporede otiske od krompira s otiscima nastalim od rebrastog kartona. Učenici prepoznaju oblike otiska i boje otisaka, te navode razlike između otiska od krompira i otiska od rebrastog kartona

<https://www.youtube.com/watch?v=yC4E2gH7RyM>

Aktivnosti

Na radnom listu u udžbeniku nalazi se zadatak: *Otiscima različitih boja ispuni i ukrasi zimsku kapu.* Nastavnik pomaže učenicima u izradi pečata od različitih prirodnih proizvoda, npr. od krompira, šargarepe, jabuke, kruške i drugog voća i povrća lakog za obradu. Učenici otiskuju pečate koristeći crvenu, plavu, žutu, zelenu boju i ispunjavaju i ukrašavaju površinu zimske kape i tako stvaraju dekorativnu kompoziciju.

Vrednovanje

Učenici zajedno s nastavnikom posmatraju i vrednuju završene i nezavršene likovne radove. Nastavnik podstiče učenike na aktivno komentarisanje i vrednovanje svog likovnog rada i radova ostalih učenika. Prilikom vrednovanja, nastavnik zajedno s učenicima uzima u obzir izradu pečata, izgled pečata. Vrednovanje likovnih radova učenika odnosi se na izgled otiska: kojeg je oblika, koje je boje, koje je veličine i kakav je kvalitet boje otiska. Nastavnik dodatno vrednuje ako je učenik izradio više različitih pečata, otiske različitih boja i dekorativnu površinu kape. Nastavnik vrednuje motoričku spretnost i sposobnost učenika u izradi pečata i otiskivanju, kao i njihovu kreativnost u radu. Nastavnik zajedno s učenicima utvrđuje kvalitetne otiske i zašto su neka dekorativna rješenja manje a neka više uspjela.

Napomena

Nastavnik zajedno s učenicima treba da koristi iskustva iz prethodne oblasti, kada su likovni radovi stvarani čistim bojama i kada su pravljene otisci od rebrastog kartona.

Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod 5. Ishodi učenja: učenik navodi i opisuje vremenske promjene u prirodi i aktivnosti biljaka, životinja i ljudi u skladu sa godišnjim dobom. Aktivnosti učenja: učenici razgovaraju o periodičnim promjenama u prirodi i njihovom uticaju na živa bića (godišnja doba), obilaze park,

livadu, šumu u različitim periodima godine. Posmatraju u parku oblike koji bi bili interesantni za otiskivanje.

13. TRODIMENZIONALNI OBLICI

Ishod učenja:

Tokom učenja učenik će moći da prepozna trodimenzionalne oblike.

Sadržaji/pojmovi: trodimenzionalnost

Korelacija: Priroda i društvo, Matematika

Likovna sredstva: makaze, ljepilo, ilustracije

Motivacija

U udžbeniku su predstavljeni različiti trodimenzionalni oblici. Nastavnik podstiče učenike da prvo prepoznaju i imenuju oblike, predmete predstavljene u udžbeniku, a zatim da ih zajedno komentarišu i opisuju. Učenici prepoznaju i imenuju predmete i oblike jer su im poznati iz svakodnevnog života i dio su njihovog okruženja. Nastavnik objašnjava šta je to trodimenzionalnost. Podstiče učenike da uoče razliku između nacrtane kruške (ili lopte, jaja) i kruške u prirodi. Nastavnik zajedno s učenicima na datom primjeru utvrđuje da se kruška na crtežu može vidjeti samo s prednje strane i da ima dvije dimenzije (visinu i širinu), a prava kruška gleda se sa svih strana i ima tri dimenzije (visinu, širinu i dubinu). Učenici nabrajaju i druge trodimenzionalne oblike iz svog okruženja, a koje koriste u svakodnevnom životu kod kuće, u školi, u igri. Učenici prepoznaju prikazane trodimenzionalne oblike i imenuju ih tako što prikazane oblike linijom povezuju s nazivom.

Aktivnosti

Na radnom listu u udžbeniku nalazi se zadatak: *Sa lista za rezanje izreži trodimenzionalne oblike i nalijepi ih.* Nastavnik podstiče učenike da prepoznaju trodimenzionalne oblike koji su prikazani na listu za rezanje, zajedno ih komentarišu, imenuju i govore o svom iskustvu. Učenici prepoznaju trodimenzionalne oblike, režu ih i lijepe na radni list.

<https://www.youtube.com/watch?v=82yIPwlm8Vg>

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike na aktivno vrednovanje i komentarisanje svih likovnih radova. Nastavnik zajedno s učenicima posmatra završene i nezavršene zadatke i vrednuje uspješne i manje uspješne prepoznate trodimenzionalne oblike. Tokom faze vrednovanja nastavnik uključuje sve učenike, bez obzira na broj njihovih radova i podstiče ih da iskažu mišljenje

o trodimenzionalnim oblicima u svom urađenom zadatku. Učenici komentarišu uspješna i manje uspješna rješenja. Nastavnik u podsticajnoj atmosferi zajedno s učenicima utvrđuje zašto su neka rješenja zadatka više a neka manje uspješna.

Napomena

Prepoznavanje, rezanje i lijepljenje – iz tehničkog su razloga metode i tehnike prikladne za rad na papiru iz udžbenika. Nastavniku se preporučuje da u narednom periodu organizuje čas vajanja (npr. glina ili glinamol, eventualno plastelin), da učenici vaju, nalaze originalna rješenja i realizuju kreativne ideje u skladu s likovnim problemom (trodimenzionalnost) u okviru teme (voće i povrće) i motiva (mrtva priroda – jabuka, kruška, banana i sl.).

Korelacija s nastavnim predmetom Matematika, kroz obrazovno-vaspitni ishod 1.
Aktivnosti učenja: učenici ređaju objekta iste vrste po dužini, širini, debljini i visini.

Korelacija s nastavnim predmetom Matematika, kroz obrazovno-vaspitni ishod 2.
Ishodi učenja: učenik prepoznaje i imenuje predmete oblika: lopte, kocke, kvadra, valjka i kupe.

Aktivnosti učenja: učenici prepoznaju predmete oblika lopte, valjka, kocke, kvadra i kupe; uočavaju geometrijska tijela na slikama i crtežima i imenuju ih; uočavaju figure u fizičkom okruženju i imenuju ih.

Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod 6.
Aktivnosti učenja: učenici izvode igru prepoznavanja predmeta i njihovih osobina na osnovu čula (zatvorenih očiju npr.).

14. MIJEŠANE BOJE

Ishod učenja:

Tokom učenja učenik će moći da opiše postupke miješanja boja, prepozna primjere čistih i miješanih boja.

Sadržaji/pojmovi: čiste i miješane boje

Korelacija: Priroda i društvo

Likovna sredstva: tempere, paleta, četkice i čaša za vodu

Motivacija

Na primjerima predstavljenim u udžbeniku prikazane su miješane boje i način njihovog dobijanja. Nastavnik podstiče učenike da analiziraju i komentarišu boje od kojih se dobijaju miješane boje. Učenici zajedno s nastavnikom uočavaju i utvrđuju da se miješanjem dvije čiste

boje (plava, narandžasta, crvena, zelena, žuta, ljubičasta) dobijaju boje koje više nijesu čiste, i zato za njih kažemo da su miješane boje. Nastavnik zajedno s učenicima ispituje boje dobijene miješanjem žute i ljubičaste, crvene i zelene, plave i narandžaste. Učenici prepoznaju i komentarišu dobijene miješane boje, upoređuju ih i povezuju s bojama u prirodi i okolini. U udžbeniku su predstavljeni krugovi ispunjeni miješanim i čistim bojama. Nastavnik podstiče učenike da posmatraju krugove različitih boja i da prepoznaju koji su krugovi obojeni miješanim bojama. Na taj način učenici se pripremaju za zadatak u udžbeniku.

Aktivnosti

Na radnom listu u udžbeniku nalazi se zadatak: *Ispuni površine različitim miješanim bojama tako da dobijemo listove različitih nijansi* (površine na radnom listu imaju oblik lista). Nastavnik upoznaje učenike s postupkom rada: priprema palete, miješanje boja, nanošenje boje, ispiranje četkice. Za miješanje boja koriste crvenu i zelenu, plavu boju miješaju s narandžastom i ljubičastoj boji dodaju žutu. Dobijenim miješanim bojama, učenici popunjavaju površine na radnom listu. U postupku miješanja boja ne treba koristiti vodu da bi se izbjegle deformacije udžbenika.

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike na vrednovanje i komentarisanje svojih likovnih radova i upoređivanje s likovnim radovima drugih učenika. Nastavnik zajedno s učenicima vrednuje dobijene miješane boje, konstatuje koliko je različitih miješanih boja učenik dobio, koliko su dobro umiješane, imaju li dobru gustoću, da li se ravnomjerno nanose, jesu li površine dobro i precizno obojene. Nastavnik vrednuje uspješnu i samostalnu realizaciju likovnog zadatka i spretnost u radu s temperama i paletom. Nastavnik podstiče učenike na traženje paralela između svojih bojenih površina i bojenih površina u prirodi (npr. jesenje boje listova).

Napomena

Za ovu oblast najprimjerenije je koristiti tempere i vodene boje. Pošto tečne slikarske tehnike omogućavaju oslikavanje velikih površina, nastavnik u narednom periodu može da organizuje čas slikanja temperama, da učenici slikaju, stvaraju, nalaze originalna rješenja i realizuju kreativne ideje u skladu s likovnim problemom (miješane boje) u okviru teme (jesen) i motiva (pejzaž – park, školsko dvorište i sl.).

Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod 5.
Aktivnosti učenja: učenici obilaze park, livadu, šumu u različitim periodima godine...

15. MEKI VAJARSKI MATERIJALI

Obrazovno-vaspitni ishod:

Na kraju učenja učenik će moći da razlikuje vajarke materijale.

Ishod učenja:

Tokom učenja učenik će moći da nabroji vajarke materijale.

Sadržaji/pojmovi: vajarke materijali, meki vajarke materijali

Korelacija: Priroda i društvo

Likovna sredstva: fotografije dječijih likovnih radova (glina, glinamol ili plastelin), makaze i ljepilo

Motivacija

U udžbeniku su predstavljeni meki vajarke materijali. Nastavnik upoznaje učenike s metodama i postupcima vajarke mekim vajarckim materijalima. Nastavnik pokazuje učenicima postupak dodavanja i oduzimanja u glini, pokazuje kako špahtlom glinu možemo sjeći i ucrtavati, demonstrira utiskivanje predmeta u glinu i izdubljivanje gline. Učenici uočavaju sličnosti i razlike, kao i karakteristike predstavljenih mekih vajarckih materijala. U udžbeniku su prikazane metode rada u glini i plastelinu: gnječenje, udubljivanje, dodavanje i oduzimanje, ucrtavanje, utiskivanje i sječenje. Učenici uz podršku nastavnika prepoznaju postupke i metode rada u mekim vajarckim materijalima prikazanim u udžbeniku.

<https://www.youtube.com/watch?v=5Ph7dqDXgmA>

Aktivnosti

U udžbeniku je zadatak: *Prepoznaj, pokaži likovni rad od gline i plastelina. Oblikuj i ti rad po svom izboru.* Na radnom listu u udžbeniku nalaze se fotografije dječijih likovnih radova urađenih u mekim vajarckim materijalima. Učenici posmatraju, prepoznaju i imenuju meke vajarke materijale od kojih su urađeni likovni radovi. Opisuju njihov oblik, boju, motiv i povezuju s predmetima iz okoline, prirode i svakodnevnog života. Uočavaju razlike i sličnosti. Nakon toga učenici po svom izboru rade – od gline ili plastelina – svoj omiljeni predmet ili oblik koristeći metode i tehnike rada u mekom vajarckom materijalu: gnječenje, dubljenje, dodavanje, oduzimanje, utiskivanje, valjanje, udubljivanje, ucrtavanje itd.

<https://www.youtube.com/watch?v=VP-Pphuyfcw>

<https://www.youtube.com/watch?v=siOi2v-P8wc>

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike na vrednovanje i komentarisanje svojih vajarских likovnih radova i radova ostalih učenika. Nastavnik zajedno s učenicima komentariše i vrednuje likovne radove, spretnost i sposobnost učenika u radu s glinom i plastelinom.

Napomena

Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod 6.

Ishodi učenja: učenik navodi spoljašnje djelove tijela, čula i njihovu funkciju.

Aktivnosti učenja: učenici navode osnovne djelove ljudskog tijela: glava, trup, udovi.

Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod 7.

Ishod učenja: učenik navodi osobine materijala i primjenjuje odgovarajuće alate i postupke obrade.

Aktivnosti učenja: učenici određuju čulima osobine materijala, izrađuju odjeljenjske i individualne zbirke po zadatim kriterijumima.

16. PUN I ŠUPALJ OBLIK

Ishod učenja:

Tokom učenja učenik će moći da opiše pune i šuplje oblike.

Sadržaji/pojmovi: pun i šupalj oblik

Korelacija: Priroda i društvo

Likovna sredstva: fotografije, glinamol, špahtle

Motivacija

U udžbeniku su predstavljeni primjeri punih i šupljih oblika iz prirode, okoline i svakodnevnog života. Nastavnik podstiče učenike da komentarišu predstavljene predmete, oblike koji su im dobro poznati jer ih često koriste u svakodnevnom životu. Nastavnik zajedno s učenicima prepoznaje i utvrđuje koji su od prikazanih oblika puni a koji su šuplji. Nastavnik podstiče učenike da navedu još neke primjere punih i šupljih oblika iz prirode i svog okruženja.

Aktivnosti

U udžbeniku je zadatak: *Nacrtaj pune i šuplje oblike po svom izboru.* Učenici prepoznaju pune i šuplje oblike koje svakodnevno koriste ili se nalaze u njihovom okruženju. Na radnom listu u udžbeniku crtaju olovkom ili drvenim bojama pun i šupalj oblik po svom izboru. Učenici objašnjavaju i pokazuju pune i šuplje oblike.

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike na komentarisanje svojih zapažanja o punim i šupljim oblicima

prikazanim na radnom listu i zapažanja ostalih učenika. Zajedno vrednuju likovni zadatak učenika koji su prepoznali i nacrtali pune i šuplje oblike.

Napomena

Nastavnik u narednom periodu organizuje čas na kojem će učenici vajat pune i šuplje oblike pomoću gline ili plastelina.

Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo kroz obrazovno-vaspitni ishod 4.

Ishodi učenja: učenik navodi razlike među predmetima koji su se koristili nekad i koji se koriste danas.

Aktivnosti učenja: učenici prikupljaju predmete koji su se koristili u prošlosti i navode njihovu upotrebu.

17. MIJEŠANJE BOJA

Obrazovno-vaspitni ishod:

Na kraju učenja učenik će moći da opiše postupak miješanja boja.

Sadržaji/pojmovi: miješane boje

Korelacija: Priroda i društvo, Muzička kultura

Likovna sredstva: tempere i vodene boje, paleta, četkice i čaša s vodom

Motivacija

U udžbeniku su vizuelno predstavljena dva primjera miješanja boja: miješanje na paleti i miješanje boja na slikarskoj podlozi. Nastavnik demonstrira učenicima kako se miješaju boje predstavljene u udžbeniku. Nastavnik podstiče učenike da razgovaraju i komentarišu miješanje boja na paleti i slikarskoj podlozi. Učenici zajedno s nastavnikom uočavaju i objašnjavaju da miješanje na paleti omogućava veću preciznost u slikanju jer se boja pripremi na paleti i takva nanese na papir. Miješanje i razlivanje boja na papiru je interesantno i omogućava likovnu igru.

<https://www.youtube.com/watch?v=ASxyrFzwNQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=C5-qc2IFUUw>

Aktivnosti

U udžbeniku je zadatak: *Ispuni površine bojama miješanim na paleti.* Nastavnik podstiče učenike da koriste tempere jer su one najpodesnije za miješanje na paleti i dobijanje raznih miješanih boja i njihovih nijansi. Učenici biraju koje će boje miješati. Učenici se upoznaju s

postupkom rada koji obuhvata pripremu palete, miješanje boja, nanošenje boje, ispiranje četkice. U postupku miješanja boja ne treba koristiti vodu da bi se izbjeglo deformisanje udžbenika.

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike da vrednuju i komentarišu svoje radove kao i radove ostalih učenika. Zajedno posmatraju i vrednuju površine popunjene bojama miješanim na paleti, miješanje boje na paleti, nanošenje boje na površinu, ispunjenost površine bojom, ravnomjernost boje, preciznost u popunjavanju površina, raznovrsnost dobijenih miješanih boja, prepoznavanje i imenovanje dobijene boje, upotrebu tehnike. Nastavnik zajedno s učenicima utvrđuje manje uspješne i više uspješne likovne radove učenika.

Napomena

Korelacija s nastavnim predmetom Muzička kultura, kroz obrazovno-vaspitni ishod 5.

Ishod učenja: učenik koristi crteže (boju), pokret ili narativno opisuje lična razmišljanja, slike i osjećanja slušajući muzičku temu.

Aktivnosti učenja: učenici opisuju svoja osjećanja koristeći crtež (sliku) kao sredstvo ili se izražavaju narativno – to im pomaže da apstrahuju svoja lična osjećanja, podijele ih sa drugima i saslušaju druge.

18. SPOLJAŠNJI PROSTOR

Ishodi učenja: Tokom učenja učenik će moći da prepozna spoljašnji prostor.

Sadržaji/pojmovi: spoljašnji prostor

Korelacija: Priroda i društvo

Likovna sredstva: olovke u boji

Motivacija

U udžbeniku su vizuelno predstavljani različiti spoljašnji prostori. Nastavnik podstiče učenike da zajedno posmatraju i komentarišu predstavljene spoljašnje prostore, da opisuju njihov izgled i sadržaj, te da objašnjavaju njihovu namjenu. Nastavnik podstiče učenike da opisuju boravak u nekom od prikazanih ili sličnih spoljašnjih prostora. Učenici opisuju spoljašnje prostore u kojima su nekad boravili, objašnjavaju s kim su bili i šta su u tom spoljašnjem prostoru radili.

Aktivnosti

U udžbeniku je zadatak: *Drvenim bojicama ili kolaž-papirom dopuni ovaj prostor po svojoj želji.*

Nastavnik podsjeća učenike na njihov boravak na moru, podstiče ih da komentarišu i opisuju more, pijesak, igre na plaži, plivanje i dr. Nastavnik zajedno s učenicima razgovara o ljetu kao godišnjem dobu, prirodi, prirodnim pojavama i dr. Učenici drvenim bojicama (može i flomasterima) crtaju ili pomoću kolaž-papira (veće površine) popunjavaju prostor raznim oblicima, predmetima i figurama ljudi.

<https://www.youtube.com/watch?v=PIR5mgARS34>

Vrednovanje

Nastavnik podstiče učenike na aktivno vrednovanje i komentarisanje svojih likovnih radova i radova drugih učenika. Zajedno vrednuju i komentarišu nacrtane predmete, oblike, ljude, igre koje igraju, otvoreni prostor na plaži i moru, garderobu koja je potrebna za boravak na plaži. Vrednuju likovnu kreativnost, likovne tehnike i materijale, raznovrsnost linija i detalja dobijenih drvenim bojicama, boje i površine od kolaž-papira. Nastavnik zajedno s učenicima utvrđuje i objašnjava zašto su neki likovni radovi učenika manje a neki više uspješni.

Napomena

Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod 5.

Ishodi učenja: učenik zna da objasni (na konkretnom primjeru) kako ljudi utiču na prirodu i kako sam može doprinijeti njenom očuvanju.

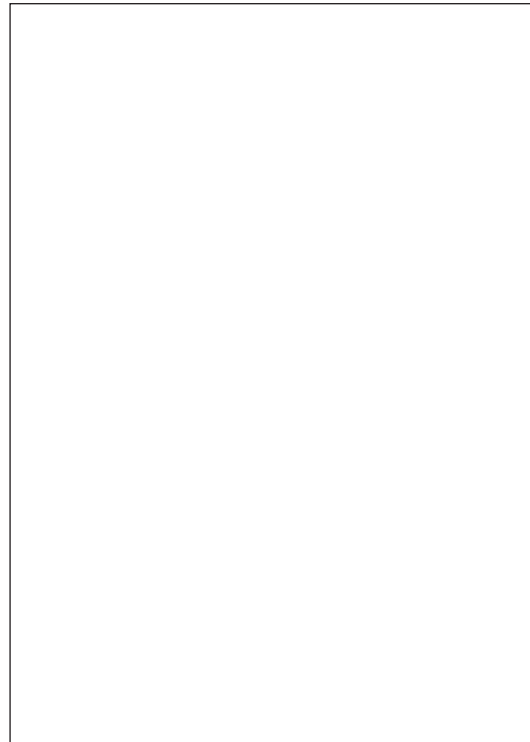
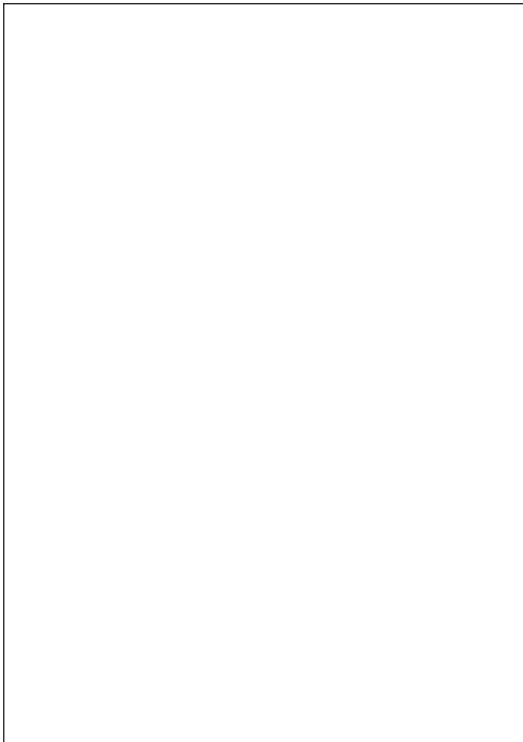
Aktivnosti učenja: obilaze bližu okolinu, uočavaju i imenuju prirodne i društvene objekte u njoj.

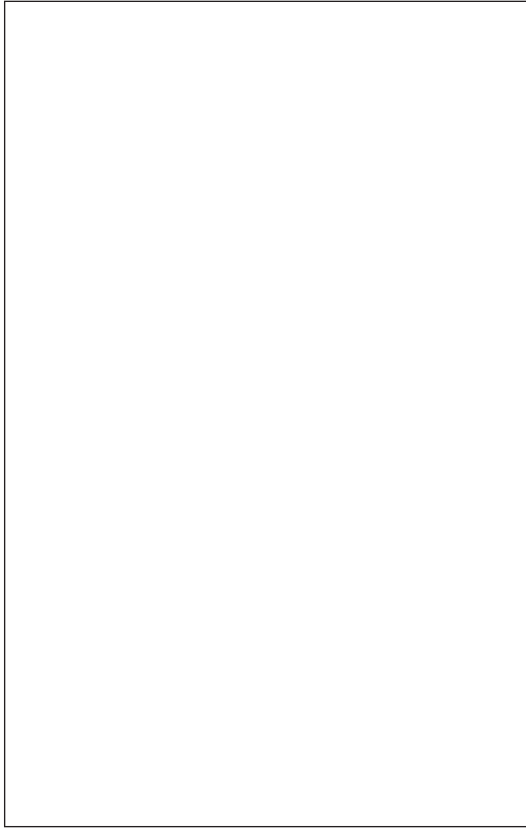
Korelacija s nastavnim predmetom Priroda i društvo, kroz obrazovno-vaspitni ishod 6.

Aktivnosti učenja: učenici izrađuju odjeljenjski grafikone sportskih aktivnosti koje upražnjavaju.

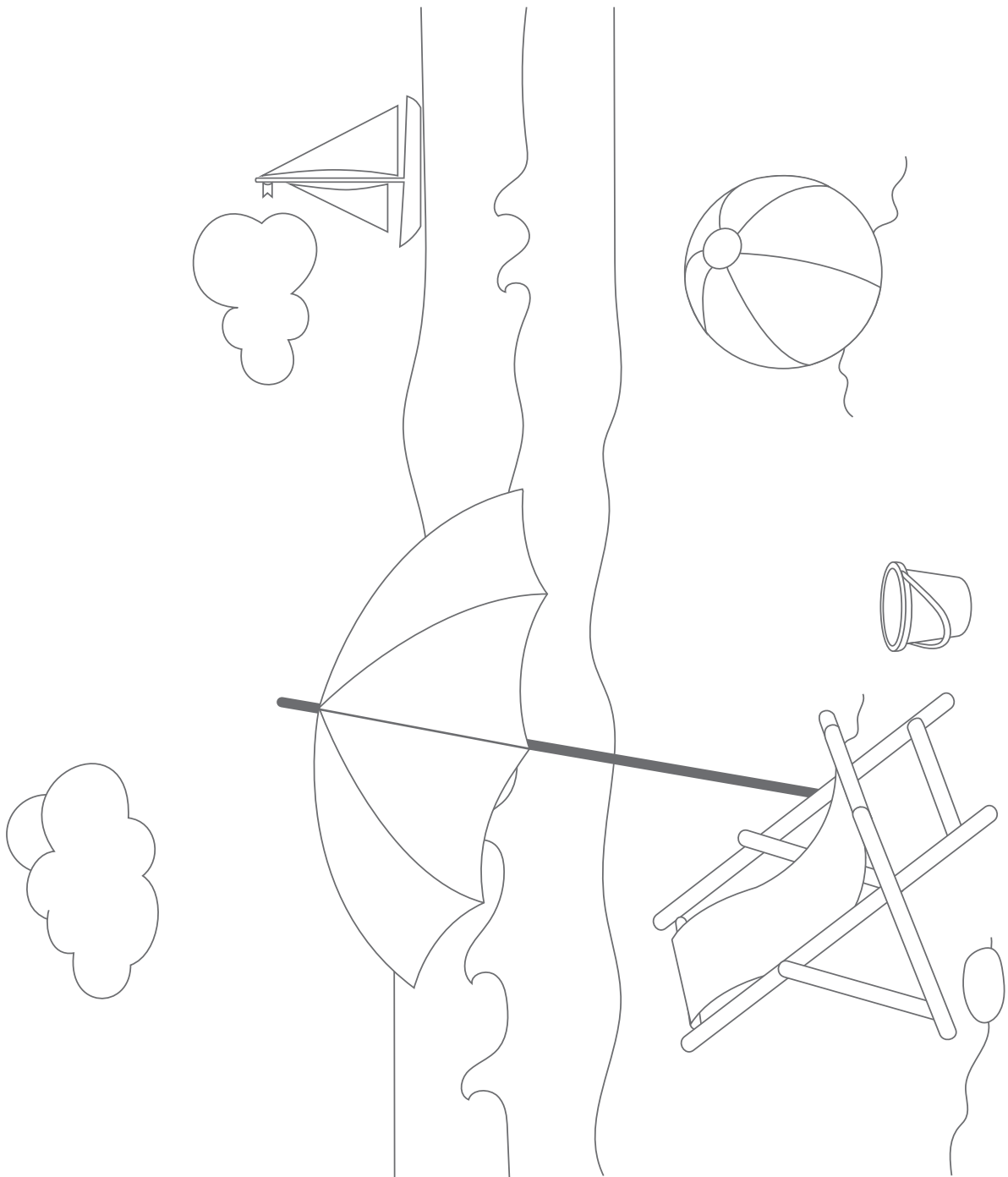
Na strani 47 nalazi se ilustrativan crtež plaže sa više detalja za učenike s posebnim obrazovnim potrebama.

Prilog 1

Prilog 2

LITERATURA

- B. Karlavaris, *Metodika nastave likovnog vaspitanja*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1974.
- B. Karlavaris, *Metodika likovnog vaspitanja III*, Univerzitet likovnih umetnosti, 1978. Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1978.
- B. Karlavaris, M. Kraguljac, *Razvijanje kreativnosti putem likovnog vaspitanja u osnovnoj školi*, Prosveta, Beograd, 1981.
- B. Karlavaris, *Metodika likovnog odgoja II*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1988.
- D. Belamarić, *Dijete i oblik*, Školska knjiga, Zagreb, 1986.
- D. Kušević, *Likovno-umjetničko djelo u nastavi likovne kulture*, Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu, Split, 2019.
- H. Berce Golob, *Likovno vaspitanje, priručnik za nastavnike razredne nastave*, DSZ, Ljubljana, 1991.
- I. Ivić, A. Pešikan, S. Antić, *Aktivno učenje 2*, Institut za psihologiju Beograd, 2001.
- L. Petrač, *Dijete i likovno umjetničko djelo*, Alfa, Zagreb, 2015.
- M. Peić, *Pristup likovnom djelu*, Školska knjiga, Zagreb, 1973.
- M. Kraguljac, B. Karlavaris, *Estetsko procjenjivanje u osnovnoj školi*, Umetnička akademija, Beograd, 1970. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1987.
- M. Butina, *Elementi likovne prakse*, Debora, Ljubljana, 1997.
- M. Duh, T. Zupančić, *Metod estetskog transfera – opis specifične likovno-didaktičke metodičke*, Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, 2011.
- M. Brajčić, M. Šućur, *Učestalost upotrebe likovno-umjetničkog djela u nastavi likovne kulture*, naučni rad, 2019.
- M. Duh, T. Vrlič, *Likovna kultura za prvi ciklus devetogodišnje osnovne škole*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2004.
- M. Kojić, B. Karlavaris, S. Kojić, *Metodika likovnog vaspitanja dece predškolskog uzrasta*, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, 2020.
- N. Grgurić, M. Jakubin, *Vizuelni odgoj i obrazovanje*, Educa, Zagreb, 1995.
- R. Anhajm, *Umjetnost i vizuelno opažanje*, U. U. Beograd, 1991.

S. Filipović, *Metodika likovnog vaspitanja i obrazovanja*, Univerzitet umetnosti, Klett, Beograd 2011.

T. Zupančič, *Metode likovno-pedagoškog koncepta*, Zavod za školstvo RS, Ljubljana, 2006.

T. Milić, A. Marić, A. Vuksanović, A. Popović, A. Trailović-Šljivančanin, J. Radulović, J. Popović, *Instruktivno-edukativni materijal za inkluzivni rad i učenje dece s posebnim obrazovnim potrebama*, Zavod za školstvo Crne Gore, Podgorica, 2016.

